

Projekt

z dnia 9 marca 2021 r.

Zatwierdzony przez .....

**UCHWAŁA NR XV/108/2021
RADY GMINY BOĆKI**

z dnia 16 marca 2021 r.

**w sprawie przyjęcia i realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar
Przemocy w Rodzinie w Gminie Boćki na lata 2021 - 2025**

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 713, poz. 1378), art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 218) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Boćki na lata 2021 - 2025 w brzmieniu stanowiącym załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Boćki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2021 r.

Przewodniczący Rady Gminy

Małgorzata Józwiak

Załącznik do uchwały Nr XV/108/2021
Rady Gminy Boćki
z dnia 16 marca 2021 r.

PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
W GMINIE BOĆKI
NA LATA 2021 - 2025

Boćki, 2021

Spis treści

Wstęp	3
I Przemoc w rodzinie - słownik pojęć z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie i podstawy teoretyczne	5
II Ramy prawne i zgodności z dokumentami wyższego rzędu	9
III Diagnoza problemu przemocy w rodzinie w Gminie Boćki	11
IV Analiza SWOT	29
V. Wnioski i rekomendacje	30
VI. Założenia Programu	33
VII. Adresaci Programu	34
VIII. Realizatorzy Programu	34
IX. Cele Programu	34
X. Przewidywane efekty realizacji programu	42
XI. Monitoring i ewaluacja programu.....	42

Wstęp

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w art. 18, 47, 48 i 71 wskazuje, że instytucja rodziny, definiowana w systemie praw człowieka jako „naturalna i podstawowa komórka społeczeństwa” (art. 16 ust. 3 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka) jest objęta szczególną ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej, a jej dobro państwo ma obowiązek uwzględnić w swojej polityce społecznej, zwłaszcza przez udzielanie szczególnej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej.

Szczególnie chroniona instytucja rodziny ustrojowo łączona jest z podstawową dla systemu praw człowieka zasadą ochrony życia rodzinnego (art. 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) i prawem rodziców do wychowywania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami (art. 48 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Nie budzi wątpliwości fakt, że zadaniem instytucji i organizacji publicznych jest ochrona rodziny przed zagrożeniami płynącymi z zewnątrz i wewnątrz, w tym zwłaszcza przed przemocą ze strony osób najbliższych.

Prawidłowo funkcjonująca rodzina jest optymalnym środowiskiem rozwoju i samorealizacji. Rodzina stanowi system wewnętrznych powiązań, w których wszyscy członkowie wzajemnie na siebie oddziałują, pozostając w dynamicznej równowadze, a jakakolwiek zmiana wpływa na jego całość. Rodzina to podstawowa grupa społeczna, która początkuje wszelkie działania prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa. Rodzina prowadzi do kształtowania tożsamości i postaw młodego człowieka, to z niej rodzi się hierarchia wartości, kodeks postępowania, kształtuje się kręgosłup moralny dzieci i młodzieży. Natomiast przemoc jest jednym z ważnych zagrożeń dla realizacji tej podstawowej funkcji rodziny jak i dla samorealizacji każdego z jej członków. Przemoc w rodzinie zaburza funkcjonowanie systemu, naruszając podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia, niszcząc poczucie godności, szacunku i zaufania. Władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności, a także dążyć do zwiększenia skuteczności działań zapobiegających przemocy w rodzinie oraz działań eliminujących tę przemoc.

Aktem prawnym regulującym działania wszystkich podmiotów wobec przemocy w rodzinie jest głównie znowelizowana Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. oraz Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Procedura Niebieskie Karty została opracowana w ten sposób, aby połączyć kompetencje wszystkich instytucji odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i tworzyć warunki do podejmowania współpracy już od momentu interwencji.

Art. 6 ust. 2 pkt 1 w/w ustawy nakłada na gminę obowiązek m.in. tworzenia gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Opracowanie nowego dokumentu podyktowane jest upływem perspektywy czasowej, na którą ustanowiony został dotychczas obowiązujący Program. Zadaniem Programu jest kontynuacja szerokiego spektrum działań mających na celu zarówno zwrócenie uwagi opinii publicznej na zjawisko przemocy w rodzinie, ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą, podejmowanie odpowiednich działań wobec sprawców oraz zwiększenie profesjonalizmu służb społecznych w udzielaniu pomocy ofiarom przemocy rodzinnej. Program ma charakter uniwersalny z uwzględnieniem priorytetów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Program w zasadniczej swej części stanowi aktualizowaną kontynuację działań zapisanych w obowiązującym dotychczas Programie.

W Programie zostały zawarte podstawowe informacje dotyczące zjawiska przemocy w

rodzinie, regulacji prawnych, realizatorów, adresatów programu, kierunki działań, zakładane efekty.

Cele i zadania Programu, a także źródła jego finansowania zostały sformułowane na poziomie ogólnym, umożliwiającym ich rozwinięcie i uszczegółowienie, adekwatnie do aktualnych potrzeb lokalnych. Skuteczność programu zależy od wielu czynników, w tym m.in. dobrego rozeznania środowiska przez służby odpowiednio przygotowane, zajmujące się profilaktyką i wsparciem rodzin zagrożonych patologiami, kompleksowej współpracy lokalnych służb i instytucji w ramach pracy w Zespole Interdyscyplinarnym, a przede wszystkim motywacji dokonania zmian i wyjścia z kryzysu przez rodziny dotknięte problemem przemocy.

Niniejszy Program stanowi plan działań instytucji i organizacji zobowiązanych do podejmowania działań na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie, a tym samym przyczyni się do usprawnienia lokalnego systemu przeciwdziałania i ograniczenia w/w zjawiska. Zakłada się, że realizacja Programu przyczyni się do ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie.

I. Przemoc w rodzinie - słownik pojęć z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie i podstawy teoretyczne.

Osoba najbliższa

Ustawa Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r., w rozumieniu art. 115 § 11 definiuje "osobę najbliższą", którym jest: małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu.

Dobra osobiste

Dobra osobiste przynależne każdemu człowiekowi wskazane w art. 23 kodeksu cywilnego to w definicji wartości niematerialne w szczególności: zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska. Pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przyznanej innym przepisami prawa.

Przemoc - opis problemu

Przemoc według ustawowej definicji zawartej w art. 2 pkt. 2 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie to „jednorazowe albo powtarzające się, umyślnie działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

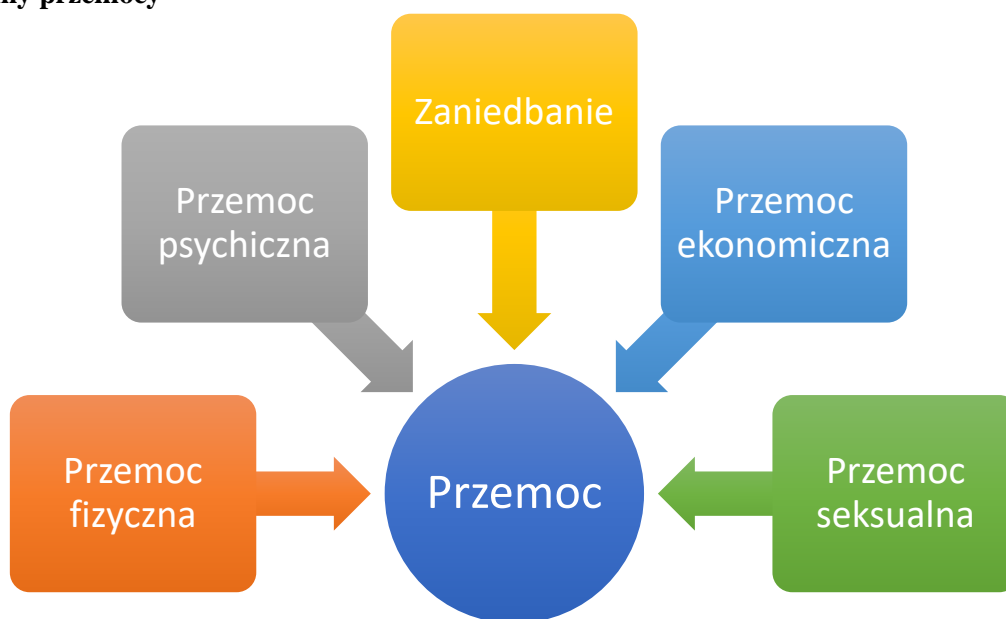
Zapis ustawy zatem w konkretny i szczegółowy sposób porządkuje wiedzę dotyczącą przemocy i obszaru jej występowania.

Zgodnie z roboczą definicją przemoc domowa to działania lub rażące zaniedbania dokonywane przez jednego z członków rodziny przeciwko pozostałym, wykorzystujące istniejącą lub stworzoną przez okoliczności przewagę sił lub władzy i powodujące u nich szkody lub cierpienie, godzące w ich prawa lub dobra osobiste, a w szczególności w ich życie lub zdrowie (fizyczne czy psychiczne).

Charakterystyka przemocy

- **jest intencjonalna** – zamierzone działanie człowieka mające na celu kontrolowanie i podporządkowanie osoby dotkniętej przemocą;
- **siły są nierówne** – jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Osoba doznająca przemocy jest słabsza a osoba stosująca przemoc silniejsza;
- **narusza prawa i dobra osobiste** – osoba stosująca przemoc wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa osoby doznającej przemocy (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.);
- **powoduje cierpienie i ból** – osoba stosująca przemoc naraża zdrowie i życie osoby doznającej przemocy na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że osoba poszkodowana ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Formy przemocy

- **przemoc fizyczna:** popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy, itp.
- **przemoc psychiczna:** wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie gróźb, itp.
- **przemoc seksualna:** wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych kobiety, itp.
- **przemoc materialna/ekonomiczna:** odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, nie zaspakajanie podstawowych materialnych potrzeb rodziny, itp.
- **zaniechanie:** zaniechanie emocjonalno-intelektualne, niezaspokojenie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych (brak opieki, chłód, obojętność).

Bardzo rzadko sprawca stosuje wobec swojej ofiary jedną formę przemocy. Zwykle wykorzystuje różne jej postacie, na przemian łącząc je tak, aby uzyskać pełną kontrolę nad osobą doznającą przemocy. Zachowanie osoby stosującej przemoc może wywołać u osoby poszkodowanej trwałe negatywne skutki i w efekcie doprowadzić do zniszczenia u niej pozytywnego obrazu samej siebie.

Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko osoby doznające przemocy, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy tj. najczęściej dzieci. Dzieci uczą się przez

obserwację i powielają wzorce wyniesione z domu. Badania dowodzą, że najmłodsi, którzy są świadkami przemocy w rodzinie, uważają bicie i poniżanie za naturalny sposób rozwiązywania problemów. Tego typu doświadczenia uczą agresywnego stylu zachowania, zwiększają pobudzenie w sytuacjach z elementami agresji, zaburzają poglądy na rozwiązywanie konfliktów. Dom to miejsce, w którym każdy powinien czuć się bezpieczny. Dziecko, które obserwuje sceny przemocy, żyje w strachu i niepewności. Bacznie przygląda się sytuacji w domu, pozostaje cały czas czujne, problemy pozostawiają ślad w jego psychice. Przemoc to problem, który przechodzi z pokolenia na pokolenie. Najczęściej podejmowane oddziaływania zewnętrzne to: interwencja, schronienie, informacja, edukacja, poradnictwo specjalistyczne, wsparcie emocjonalne, psychoterapia, pomoc socjalna dająca sytuacyjne oparcie dla dalszych działań.

Elementy ryzyka występowania przemocy

Jako przyczyny sprzyjające stosowaniu przemocy w rodzinie możemy wskazać normy społeczne i kulturowe. Przez wieki istniało silne społeczne przyzwolenie na stosowanie przemocy wobec najbliższych, w szczególności kobiet i dzieci. Na gruncie prawa i polityki społecznej podejmowano próby wyróżnienia przemocy społecznie akceptowanej (dopuszczalnej) i nadużywania przemocy, czy "niewłaściwej" przemocy w rodzinie, co znacznie utrudniało wszelkie próby zajęcia się tym problemem. Jeszcze do niedawna uważano, że przemoc domowa występuje rzadko i wyłącznie w rodzinach patologicznych. Agresję między członkami rodziny traktowano jako jedną z wielu normalnych form zachowania w codziennym życiu. Przemoc stosowana przez osobę dorosłą wobec bliskich (w tym dzieci), postrzegana była jako akceptowany sposób sprawowania nad nimi władzy i kontroli.

Niebagatelny wpływ na stosowanie przemocy w rodzinie ma również dziedziczenie wzorca przemocy z rodziny pochodzenia. Dzieci wychowane w rodzinach w problemem przemocy przyswajają sobie zachowania dorosłych, których są świadkami lub ofiarami. Uczą się, że najbardziej skutecznym i najlepszym sposobem rozwiązywania konfliktów jest przemoc.

Wpływ na stosowanie przemocy w rodzinie może mieć także nadużywanie alkoholu i innych środków psychoaktywnych. Mogą one powodować zaburzenia kontroli własnego zachowania i utrudniać rozpoznanie własnych emocji i panowania nad nimi, to jednak alkohol nie jest źródłem przemocy. Uzależnienie nie zwalnia z odpowiedzialności za swoje czyny, mimo że sprawcy często próbują wykorzystać ten fakt jako czynnik usprawiedliwiający ich zachowanie.

Elementami ryzyka, które zwiększają prawdopodobieństwo pojawienia się przemocy w rodzinie są również środowisko społeczne i warunki życia – bezrobocie, trudna sytuacja materialna, złe warunki mieszkaniowe, poważna choroba w rodzinie mają silny i często negatywny wpływ na funkcjonowanie ludzi. Stres i frustracja towarzyszące w/w problemom zwiększają łatwość wpadania w złość, którą najczęściej wyładowuje się na najbliższych.

Cechy osobowości sprawcy przemocy, przede wszystkim brak empatii, niskie poczucie własnej wartości oraz autorytarne poglądy na role w rodzinie i trudności w konstruktywnym rozwiązywaniu problemów powodują łatwość wyrażania negatywnych emocji a co za tym idzie krzywdzenie swoich najbliższych.

Fazy przemocy

Ofiarą przemocy, w szczególności domowej, nie jest się jednorazowo. Przemoc domowa jest rozwijającym się i trwającym przez pewien okres czasu procesem. Proces ten opisać można w trzech następujących po sobie i cyklicznie się powtarzających fazach.

Pierwsza faza to tzw. faza narastania napięcia

Jej cechą charakterystyczną jest coraz bardziej wyczuwalny wzrost napięcia pomiędzy osobami (sprawcą i ofiarą). Wszystkie złe emocje agresor zaczyna wyladowywać na ofierze, a każdy nawet najdrobniejszy szczegół staje się odpowiednim pretekstem do wszczęcia awantury lub konfliktu. Ofiara przemocy w tej fazie zaczyna wyczuwać niebezpieczeństwo ze strony swojego oprawcy, a każdy atak agresji z jego strony stara się powstrzymać przez przeproszanie oraz dostosowywanie się do jego wymagań. Ponadto w fazie tej oprawca może spożywać więcej alkoholu lub innych substancji odurzających. Często ofiary stają się coraz bardziej nerwowe i niespokojne, mają problemy ze snem, tracą apetyt.

Druga faza nazywana jest fazą gwałtownej przemocy

Jest ona szczególnie dotkliwa dla ofiary, ponieważ to w tej fazie oprawca daje upust całemu napięciu i agresji, które w nim narastało. Chcąc podkreślić swoją siłę i przewagę, zaczyna bić. Ofiara stara się uspokoić „agresora” i chronić siebie i rodzinę, jednak zazwyczaj nie łagodzi to jego złości i ofiara poddaje się. Z reguły faza ta jest krótka – trwa od kilku godzin do dwóch dni, ale cechuje ją ogromna brutalność. W skrajnych przypadkach skutki są widoczne w postaci siniaków, połamanych kości, ofiara odczuwa również wstyd, upokorzenie, przerażenie i nie może uwierzyć w to, co się stało.

Ostatnią fazą jest faza miodowego miesiąca

Jest to etap przez który ofiara najczęściej pozostaje w cyklu przemocy. Oprawca zaczyna przeproszać, wyrażać żal i skruchę. Bardzo często „przekupuje” ofiarę prezentami, w przypadku przemocy (mężczyzna – kobieta) wiąże się z wyjazdami na kolację, przez co kobieta powoli zapomina o przykrych wydarzeniach i bólu, a także zaczyna odzyskiwać zaufanie do partnera i wierzy w jego poprawę. Faza jest stosunkowo krótka – po jakimś czasie powraca agresja i cykl się powtarza.

Opisane fazy tworzą tzw. „błędne koło przemocy”, przez które ofierze ciężko jest zwrócić się w odpowiednim czasie o pomoc.

Przemoc w aspekcie prawnym, moralnym, psychologicznym i społecznym

Na przemoc w rodzinie można spojrzeć z perspektywy prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej. Z punktu widzenia prawa przemoc w rodzinie to przestępstwo, którego odmiany określone są w różnych kodeksach i odpowiednio karane. Zagadnienia przemocy w rodzinie regulują dwa, podstawowe akty: Kodeks Karny oraz Ustawa o Przeciwdziałaniu Przemocy w Rodzinie.

Kodeks Karny określa przemoc fizyczną jako wszelkie działania skierowane przeciw zdrowiu lub życiu ofiary, którą jest osoba najbliższa pozostająca w stałej lub czasowej zależności od sprawcy albo osoba małoletnia (czyli taka, która nie ukończyła 18 roku życia) lub nieporadna ze względu na swój stan psychiczny lub fizyczny. Fizyczna przemoc to także przemoc seksualna polegająca na wymuszaniu współżycia czy takich jego form, które nie są akceptowane przez ofiarę. Jeżeli sprawca dopuszcza się gwałtu, który także w małżeństwie jest przestępstwem, może odpowiadać na podstawie przepisów kodeksu karnego. Znęcanie się psychiczne to wszelkie działania charakteryzujące się poniżaniem, wzbudzaniem poczucia zagrożenia, a także przemoc ekonomiczna wyrażająca się niezaspokajaniem potrzeb materialnych, uniemożliwianiem podjęcia pracy czy pozbawianiem dochodów. Do zaistnienia przestępstwa wystarczy dopuszczenie się przez sprawcę jednego rodzaju przemocy: fizycznej lub psychicznej.

W praktyce społecznej i prawnej zapisy zawarte w Kodeksie Karnym okazały się niewystarczające stąd też w Ustawie o Przeciwdziałaniu Przemocy w Rodzinie zdefiniowano pojęcie

przemocy w rodzinie celem zwiększenia skuteczności działań wobec sprawców przemocy, a także zapobiegania samemu zjawisku.

Perspektywa moralna pokazuje, że dokonywanie przemocy jest złem, polegającym na krzywdzeniu słabszego. Sprawca powinien podlegać sankcjom własnego sumienia i potępieniu ze strony innych. Moralna ocena przemocy powinna powstrzymywać sprawców i motywować świadków do pomagania osobom doznającym przemocy.

Psychologiczne zrozumienie przemocy odgrywa podstawową rolę w pomaganiu ofiarom i sprawcom w wyzwoleniu się z niej i w naprawieniu szkód, jakie poczyniła w ich życiu.

Spojrzenie to zwraca również uwagę na cierpienie i bezradność ofiary, odsłania mechanizmy wewnętrzne i sytuacyjne sterujące przemocą oraz złożone procesy interakcji między sprawcą i ofiarą, na odczuwanie przez osoby doznające przemocy skutków przemocy, a także na możliwości wyjścia z przemocy.

Nie ma takiej formy przemocy, która nie miałaby konsekwencji odczuwalnych w danej społeczności. Sukcesywny spadek poziomu rozwoju jednostki skutkuje obniżeniem poziomu aktywności jednostki w społeczeństwie, co w rezultacie przesądza o rozwoju państwa lub jego braku. Jeśli przemoc ma miejsce w rodzinie, to zawsze będzie pokrzywdzona szersza grupa ludzi. Bardzo często zaczyna się od braku więzi i relacji w rodzinie, potem zaniku relacji wśród znajomych czy w sąsiedztwie, co ostatecznie implikuje brak zaangażowania w życie społeczności lokalnej.

Stereotypy na temat przemocy

Najczęściej wymienianymi przez ekspertów stereotypami na temat przemocy w rodzinie są następujące zdania:

- szarpanie, czy popychanie współmałżonka, to jeszcze nie są przejawy przemocy w rodzinie;
- o przemocy można mówić tylko wtedy, gdy widoczne są ślady na ciele ofiary np. siniaki, rany itp.;
- rodzice mają prawo bić swoje dzieci;
- pogrożki i zastraszanie partnera nie świadczą o przemocy wobec niego;
- mąż ma prawo decydować o tym, z kim jego żona może się kontaktować, a z kim nie.
- obsesyjna zazdrość to przejaw miłości wobec partnera;
- obrażanie partnera, wyzwiska, to normalna rzecz, podczas sporu między małżonkami;
- w sprawach seksu żona zawsze powinna zgadzać się na to, co chce mąż;
- gwałt w małżeństwie nie istnieje;
- wydzielanie pieniędzy i kontrolowanie wszystkich wydatków, to przejaw gospodarności współmałżonka.

Jednym z najczęściej wymienianych przez ekspertów stereotypem na temat przemocy w rodzinie jest ten dotyczący tego, kogo to zjawisko dotyczy. Specjaliści wyraźnie podkreślają, że przemoc w rodzinie, jako zjawisko dotyczące środowisk patologicznych, jest mitem. Jak ktoś myśli, że przemoc w rodzinie, ofiara przemocy to jest jakaś patologia, tam gdzie jest pijaństwo, jakieś meliny i tak dalej, to niech sobie to odpuści, nie ma takiego myślenia. Może jej doświadczyć każdy, bez względu na miejsce zamieszkania, wykształcenie, status materialny czy społeczny, przemoc dotyczy dosłownie wszystkich warstw społecznych.

II Ramy prawne i zgodności z dokumentami wyższego rzędu.

W obecnym stanie prawnym istnieje wiele uregulowań zarówno ustawowych, jak i szczególnych, które wpływają na coraz skuteczniejszą ochronę prawną osób doświadczających przemocy w rodzinie.

Podstawowym dokumentem regulującym kwestie przemocy w rodzinie jest Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U z 2020 r. poz. 218, ze zm.), która określa zadania służb i instytucji, które mają udzielać wsparcia i pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie oraz zasady pracy zarówno z osobami stosującymi przemoc w rodzinie, jak również jej doznającymi.

Na podstawie w/w ustawy zostało wydane Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” a także Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 22.10.2010 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie - obowiązek wydania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o obrażeniach.

Ustawa określa również zasady wydawania nakazów opuszczenia mieszkania przez sądy cywilne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, a także inne rozwiązania prawne, których celem jest udzielenie skutecznej pomocy osobom doświadczającym przemocy.

Sposób postępowania w sytuacji występowania przemocy w rodzinie regulują również przepisy Kodeksu Karnego (Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny t. j. Dz. U z 2020 r. poz. 1444, ze zm.) i Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy t. j. Dz. U. z 2020, poz. 1359). W kodeksie karnym ujęte jest przestępstwo znęcania się nad rodziną, za które grozi odpowiedzialność karna, łącznie z możliwością skazania sprawcy przemocy na karę pozbawienia wolności. Prawo rodzinne umożliwia sądom rodzinnym ingerencję we władzę rodzicielską, jeżeli jest ona wykonywana w sposób niewłaściwy, a także możliwość chociażby zakazania kontaktu sprawcy przemocy z dzieckiem.

Przepis art. 33 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku wskazuje, że kobieta i mężczyzna mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym, zaś zgodnie z art. 72 Konstytucji, Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Nie budzi wątpliwości fakt, że zadaniem państwa jest zatem ochrona rodziny przed zagrożeniami płynącymi z zewnątrz i wewnątrz, w tym zwłaszcza przed przemocą ze strony osób najbliższych.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876, ze zm.) wskazuje przemoc w rodzinie jako jedną z przesłanek do udzielania pomocy społecznej.

Inne dokumenty krajowe normujące problematykę przeciwdziałania przemocy w rodzinie to:

- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020 (Uchwała Rady Ministrów nr 76 z 29 kwietnia 2014 r.)
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2016 - 2020
- ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji
- ustawę z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego
- ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie.

III Diagnoza problemu przemocy w rodzinie w Gminie Boćki

W gminie Boćki jest opracowany i wdrożony system przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W latach 2011 – 2020 realizowane były wszystkie zadania wynikające z ustaw, rozporządzeń oraz innych aktów prawnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie są podejmowane w szczególności w ramach pracy Zespołu Interdyscyplinarnego.

W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele: Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Boćkach, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policji, oświaty, służby zdrowia, organizacji pozarządowych, kuratorskiej służby sądowej.

Każda z instytucji i organizacji podejmuje działania w ramach swoich kompetencji i możliwości oraz zgodnie z zakresem przepisów prawnych regulujących zakres ich działalności. Wprowadzenie tego typu rozwiązań daje gwarancję skuteczności podejmowanych działań oraz stworzenia optymalnych rozwiązań w zakresie walki ze zjawiskiem przemocy w rodzinie.

Niniejsza część Programu została sporządzona na podstawie badania „Diagnoza problemów społecznych na terenie Gminy Boćki 2020” oraz na podstawie danych otrzymanych z Zespołu Interdyscyplinarnego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Boćki zbierane w ramach procedury „Niebieskie Karty”, Ośrodka Pomocy Społecznej w Boćkach, Komendy Powiatowej Policji w Bielsku Podlaskim, Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Boćkach oraz placówek oświatowych z terenu gminy.

Na zlecenie Gminy Boćki Krajowy Ośrodek Kształcenia Administracji w Krakowie przeprowadził diagnozę problemów społecznych. Diagnoza jest punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej, jest niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu zmian. Badanie to miało na celu przede wszystkim zdiagnozowanie stanu społeczeństwa oraz wskazanie przyczyn obecnej sytuacji. Diagnoza społeczna bezpośrednio lub pośrednio odnosi się do stanu i sposobu zaspokajania potrzeb społecznych. Jej specyfiką jest fakt, iż koncentruje się ona na zidentyfikowaniu i opisanu takich zjawisk, które ograniczają zaspokojenie potrzeb społecznych lub stwarzają zagrożenie takiego ograniczenia. Pomaga ona zidentyfikować negatywne, nieakceptowane zjawiska, a także niezaspokojone potrzeby i oczekiwania mieszkańców. W/w diagnoza społeczna miała na celu ukazanie skali problemów społecznych na terenie gminy.

Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii:

- ✓ zidentyfikowania przyczyn lub czynników wywołujących sytuacje problemowe,
- ✓ określenie skali oraz zakresu problemów uzależnień,
- ✓ zidentyfikowania skutków występujących problemów,
- ✓ pokazanie rozwiązań mających na celu wyjaśnienie sytuacji problemowej lub złagodzenie jej skutków,
- ✓ zidentyfikowania problemów uzależnień wśród różnych grup (dzieci, młodzieży, dorosłych mieszkańców).

Zakres prac badawczych odnosił się do zdiagnozowania problemów: alkoholowego, narkotykowego, nikotynowego, przemocy, ubóstwa, niepełnosprawności. Istotą badania było poznanie opinii i postaw mieszkańców względem w/w wybranych problemów społecznych. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie trzech badań, zrealizowanych wśród dwóch grup społecznych: dorosłych mieszkańców i uczniów szkoły podstawowej.

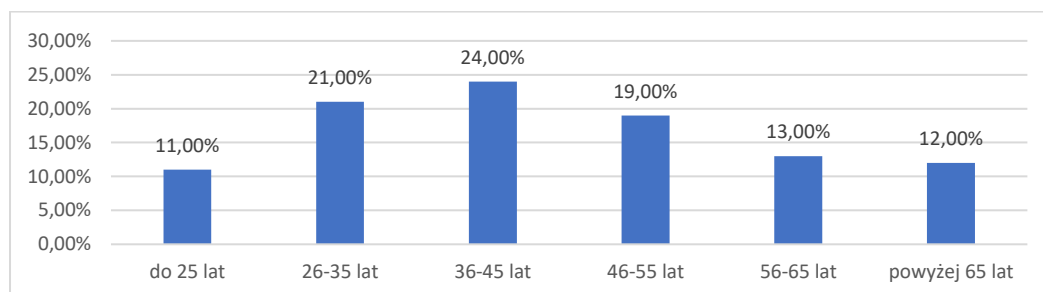
W badaniach zastosowano triangulację technik badawczych polegającą na pozyskiwaniu informacji z różnych środowisk. Diagnozę problemów społecznych na terenie Gminy Boćki rozpoczęto od przeprowadzenia badań wśród uczniów klas podstawowych oraz dorosłych mieszkańców. Zostały one wykonane zgodnie z metodologią ilościową, za pomocą metody PAPI (wywiad bezpośredni realizowany przy użyciu papierowej ankiety) oraz badanie ankietowe za pomocą ankiety internetowej (CAWI).

Badania zostały przeprowadzone w miesiącach wrzesień – październik 2020 roku. W badaniu łącznie wzięło udział 195 osób (100 mieszkańców, 88 uczniów szkoły podstawowej oraz 7 sprzedawców alkoholu). Kwestionariusz ankiety składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru. Ankieta wypełniana była samodzielnie, co miało niebagatelną rolę w badaniu postaw i opinii względem delikatnych kwestii. Wyniki przedstawione w raporcie mają charakter procentowy, celem było nie tylko oszacowanie liczby rodzin zagrożonych przemocą ale także sprawdzenie czy mieszkańcy wiedzą, czym jest przemoc i jakie zachowania klasyfikuje się jako zachowania przemocowe.

Badanie dorosłych mieszkańców

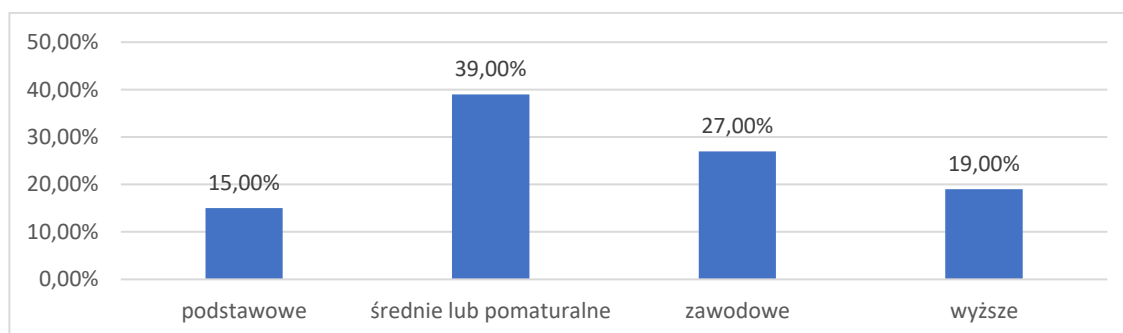
W badaniu diagnozującym problemy społeczne w Gminie Boćki wzięło udział 100 dorosłych mieszkańców z czego 58,00% badanej próby stanowiły kobiety, zaś 42,00% mężczyźni.

Największą część badanej próby stanowiły osoby w wieku 36-45 lat (24,00%), osoby w wieku 46-55 lat (19,00%), w wieku 26-35 lat (21,00%), do 25 lat stanowili 11% ogółu respondentów, w wieku 56-65 lat było 13% osób oraz powyżej 65 lat – 12,00%.

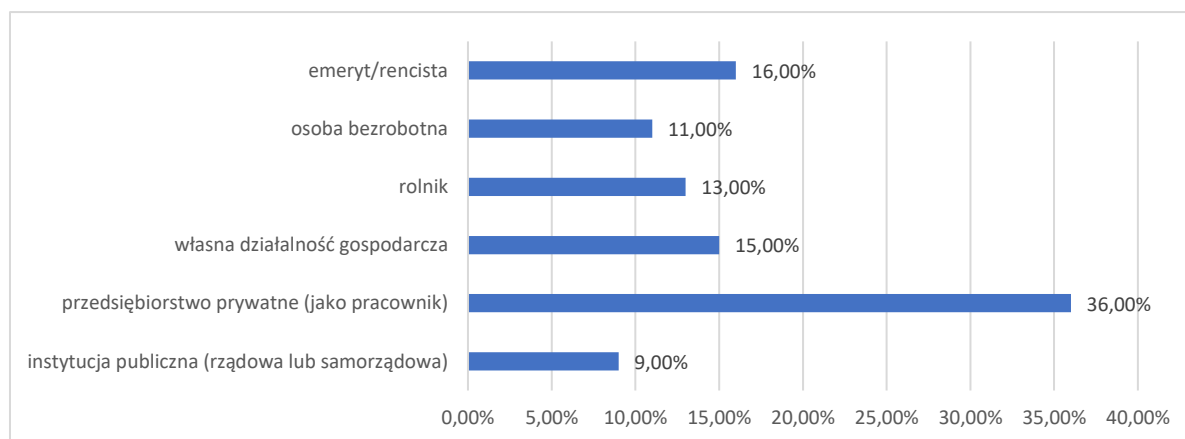
Wykres 1 Wiek

19,0% ankietowanych mieszkańców podaje, że ma wykształcenie wyższe, 39,0% ankietowanych posiada wykształcenie średnie lub pomaturalne, kolejne 27,00% osób wykształcenie zawodowe, zaś 15,00% wykształcenie podstawowe.

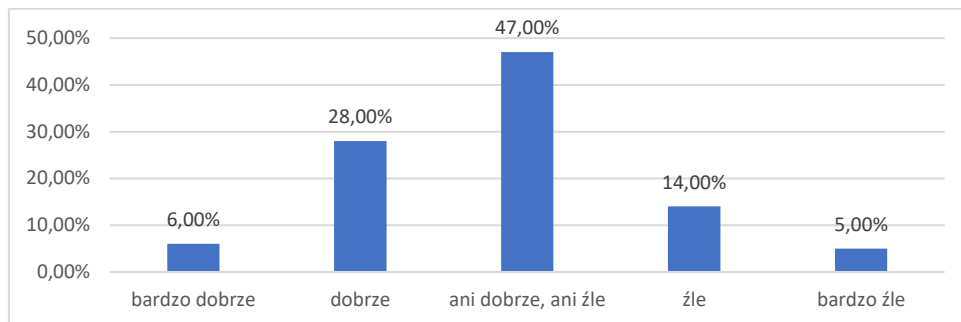
Wykres 2 Wykształcenie ankietowanych

9,00% ankietowanych zatrudniona jest w instytucjach publicznych (rządowych lub samorządowych), kolejne 36,00% osób pracuje w przedsiębiorstwach prywatnych, 11,00% mieszkańców to osoby bezrobotne, 16,00% - renciści lub emeryci, 15,00% prowadzi własną działalność gospodarczą, a pozostałe 13,00% ankietowanych to rolnicy.

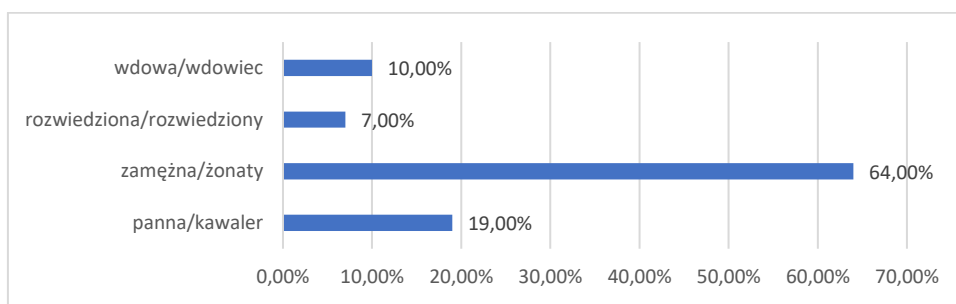
Wykres 3 Miejsce zatrudnienia

28,00% respondentów oceniło pozytywnie swoją sytuację materialną, natomiast 47,00% wskazało odpowiedź „ani dobrze, ani źle”, z kolei 6,00% ankietowanych udzieliło odpowiedzi „bardzo dobrze”. Swoją sytuację jako złą deklaruje 14,00% oraz bardzo złą – 5,00%.

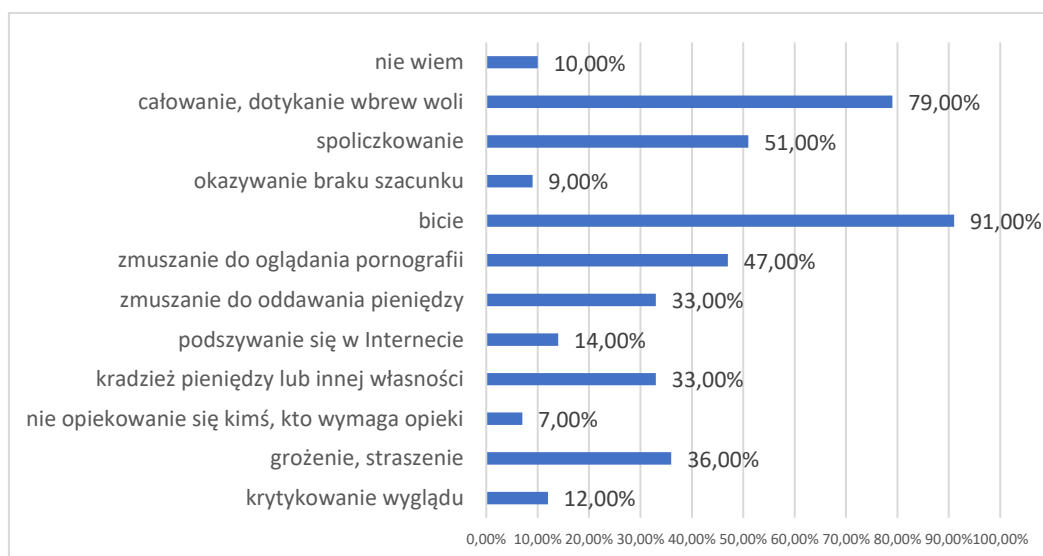
Wykres 4 Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną?

Większość badanych to osoby zamężne/zonate (64,00%). Osoby stanu wolnego stanowiły 19,00% badanej społeczności, 10,00% to wdowcy/wdowy, a kolejne 7,00% to osoby rozwiedzione.

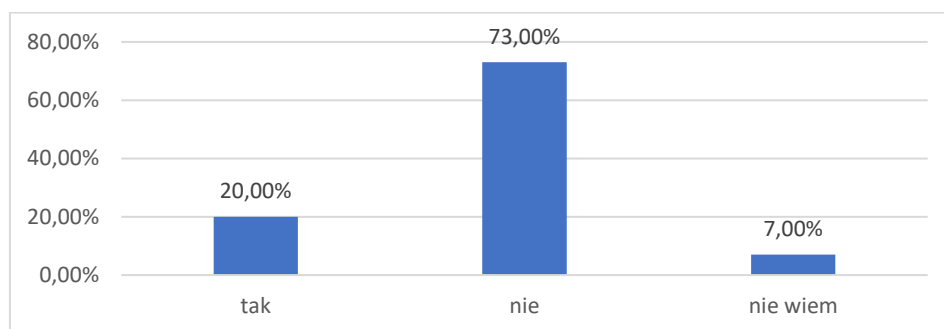
Wykres 5 Stan cywilny

Ankietowani mieli za zadanie wskazać zachowania, które ich zdaniem można uznać za akty przemocy. Respondenci najczęściej wskazywali m.in. na: bicie (91,00%), grożenie, straszenie (36,00%), całowanie, dotykanie wbrew woli (79,00%), zmuszanie do oddawania pieniędzy (33,00%), czy też kradzież pieniędzy lub innej własności (33,00%).

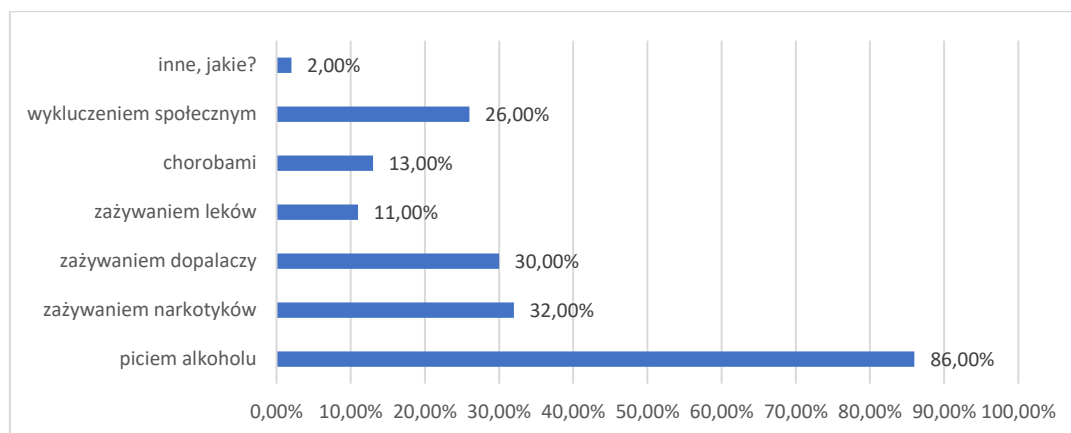
Wykres 6 Które z wymienionych poniżej sytuacji są Pani/Pana zdaniem aktem przemocy

Niepokojący jest fakt, iż 20,00% ankietowanych przyznało, że zna osoby, które doznają przemocy w domu. 7,00% respondentów nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie. Natomiast 73,00% osób ankietowanych nie zna osób, które doświadczają przemocy. Dane te również pokazują, iż zjawisko przemocy domowej jest obecne na terenie gminy.

Wykres 7 Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu?

Zdaniem mieszkańców, bezpośrednią przyczyną występowania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Boćki jest picie alkoholu (86,00%), zażywanie dopalaczy (30,00%) i narkotyków (32,00%), choroby (13,00%), wykluczenie społeczne (26,00%) oraz zażywanie leków (11,00%). Część ankietowanych (2,00%) wskazało odpowiedź „inne, jakie?”, lecz nie pisząc co mają na myśli.

Wykres 8 Czy Pana/i zdaniem problem przemocy domowej związany jest z ?

Dodatkowo 22,00% ankietowanych mieszkańców przyznało, iż było kiedykolwiek osobą doświadczającą przemocy.

Osoby doświadczające przemocy najczęściej zaznaczały, iż były ofiarami przemocy psychicznej (63,64%), fizycznej (45,45%), zaniedbania (9,09%), ekonomicznej (9,09%) bądź seksualnej (4,55%).

Osobami stosującymi przemoc wobec ankietowanych, był najczęściej partner/partnerka (59,09%). Następnie ankietowani wskazali na tatę (18,18%) oraz „inne osoby, jakie?” (13,64%), gdzie respondenci pisali o nieznanym i kolegach. Kolejno był to brat (9,09%) oraz dziecko/dzieci, a także siostra (po 4,55%).

Pocieszający jest fakt, że zdecydowana większość respondentów odpowiedziała, iż nie zdarzyło im się stosować przemocy wobec drugiej osoby, odpowiedziało tak 88,00% badanej próby. Jednak 12,00% osobom taka sytuacja się zdarzyła.

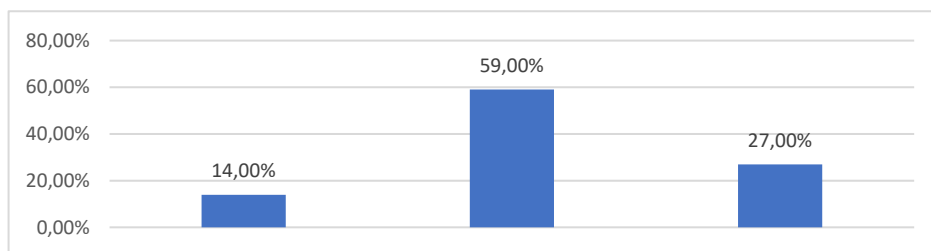
Osoby, które zaznaczyły, że stosowały przemoc wobec drugiej osoby odpowiedziały, iż najczęściej była to przemoc psychiczna (66,67%), przemoc fizyczna (50,00%), a także ekonomiczna, zaniedbanie oraz seksualna (po 8,33%).

Osobami w stosunku do których ankietowani zastosowali przemoc to najczęściej: partner/partnerka (58,33%), dziecko/dzieci (25,00%), rodzeństwo (16,67%), a także rodzice (8,33%). Na pytanie „inne osoby, jakie?”, odpowiedź brzmiała: obcy.

Ankietowani odpowiadali również, że gdy dokonywali aktu przemocy na drugiej osobie nie byli pod wpływem żadnych substancji odurzających (66,67%). Pod wpływem alkoholu było 33,33% ankietowanych.

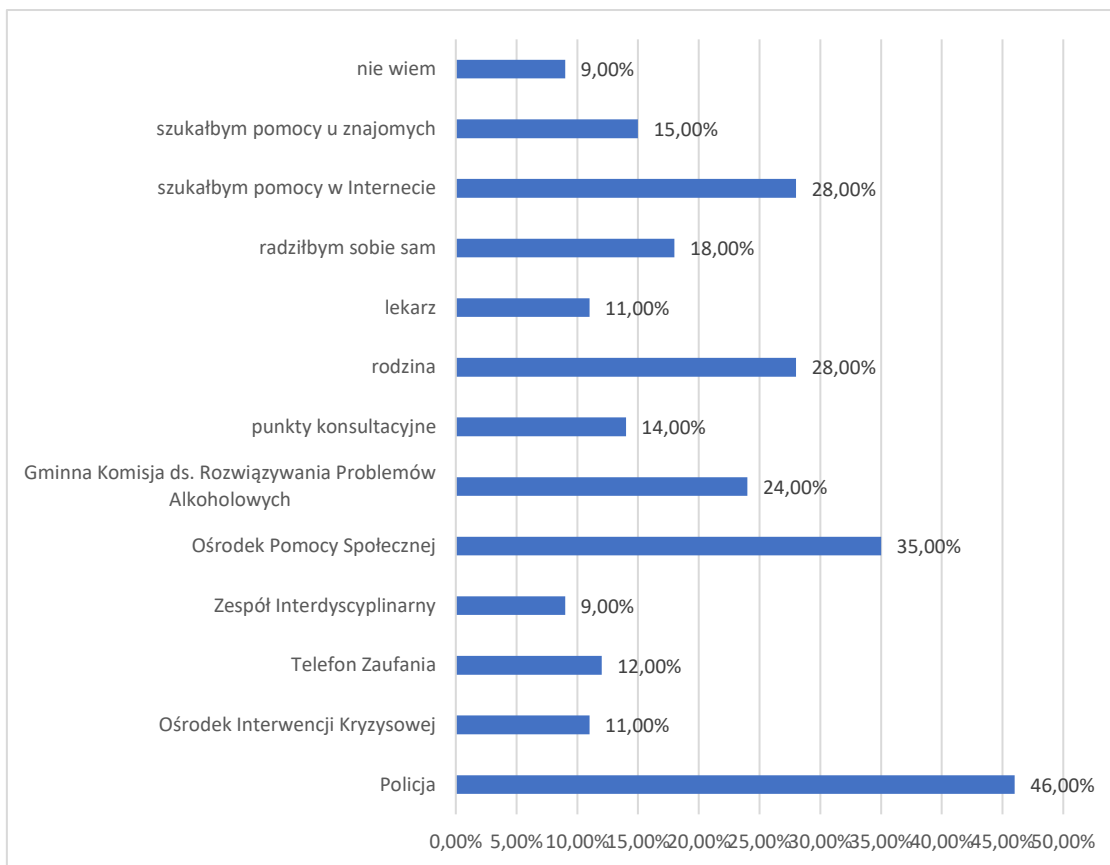
Co ciekawe, jeżeli chodzi o stosowanie przemocy to 66,00% ankietowanych uważa, że nie istnieją okoliczności, które mogłyby usprawiedliwić tego typu zachowania. 26,00% badanej próby nie potrafiło udzielić odpowiedzi na pytanie, a 8,00% osób przyznaje, że istnieją okoliczności, które mogą usprawiedliwić stosowanie przemocy wobec innych.

Według 59,00% mieszkańców nie powinno się stosować kar wobec dzieci. 27,00% osób nie potrafi określić swojego zdania. Natomiast 14,00% mieszkańców uważa, że stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą.

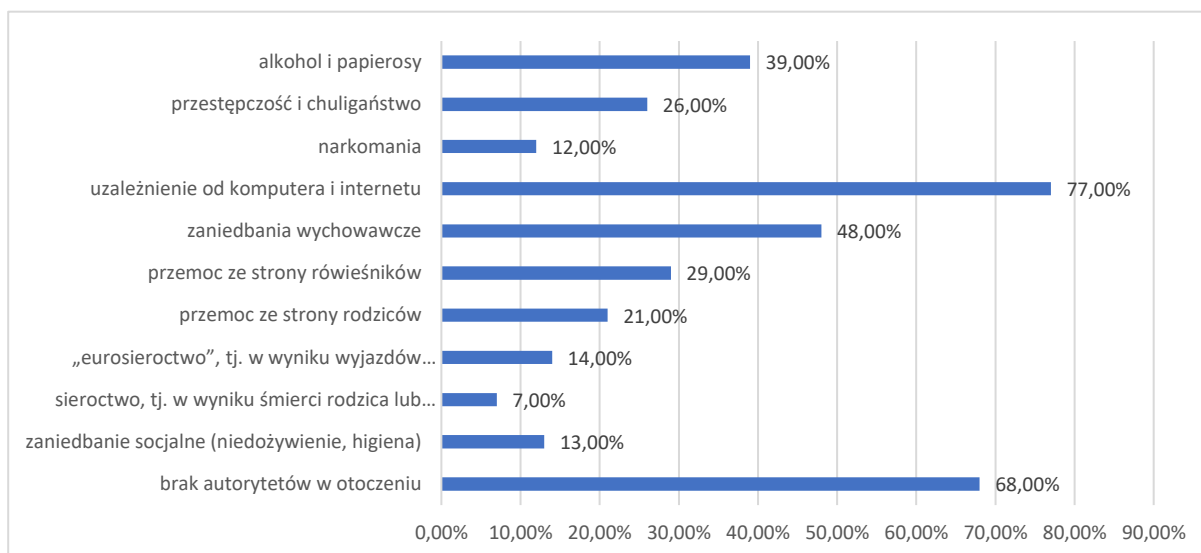
Wykres 9 Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą?

Następnie mieszkańcy zostali zapytani o to, do kogo zwróciliby się w razie problemu przemocy lub zjawiska uzależnienia w rodzinie. Respondenci najczęściej zwróciliby się na Policję (46,00%), do Ośrodka Pomocy Społecznej (35,00%), a także do rodziny oraz szukaliby pomocy w Internecie (po 28,00%). 24,00% respondentów zwróciłoby się do Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

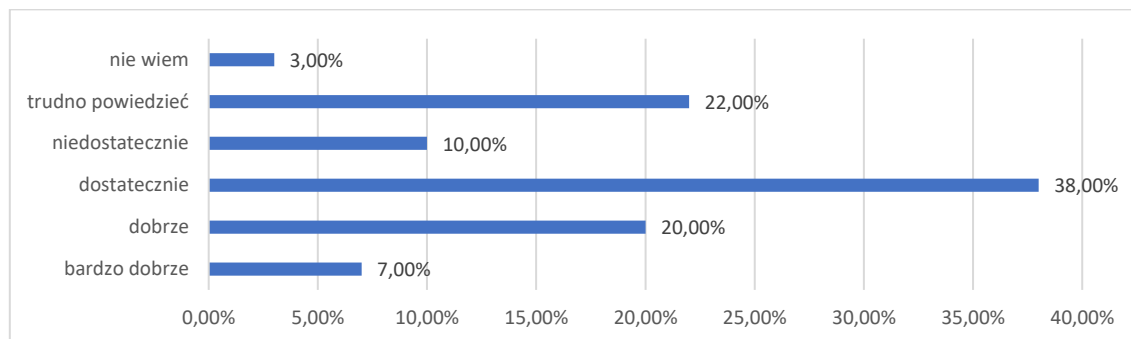
Wykres 10 Do kogo zwróciłby się Pan/i o pomoc w razie problemu uzależnień lub/i przemocy w rodzinie?

Następnie ankietaowani wymieniali, jakie negatywne zjawiska dostrzegają najczęściej wśród dzieci oraz młodzieży, były to m.in.: uzależnienie od komputera i Internetu (77,00%), brak autorytetów w otoczeniu (68,00%), zaniedbanie wychowawcze (48,00%), alkohol i papierosy (39,00%), czy też przemoc ze strony rówieśników (21,00%).

Wykres 11 Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży dostrzega Pan/i najczęściej? (proszę zaznaczyć trzy odpowiedzi)

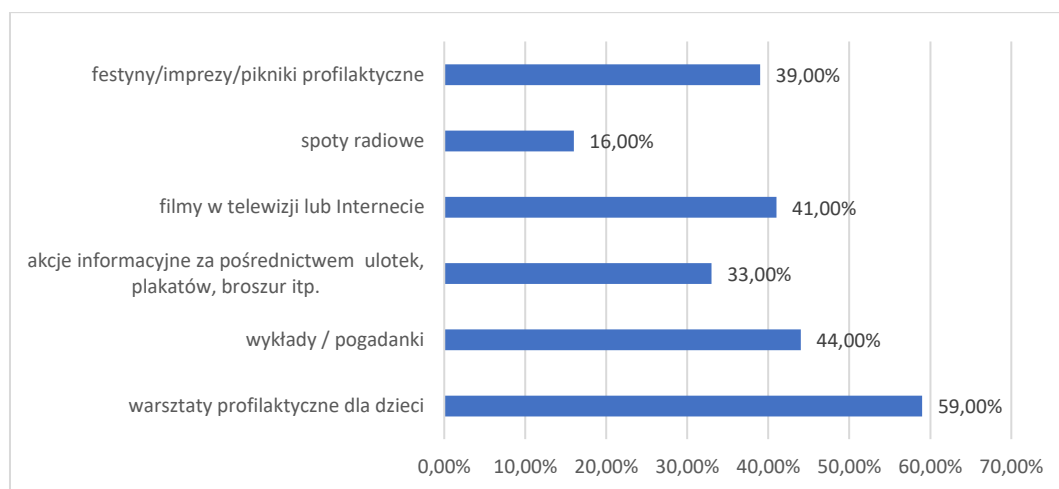
38,00% mieszkańców uważa, że stopień zaangażowania władz lokalnych w działania profilaktyczne w gminie jest dostateczny. 22,00% mieszkańcom trudno powiedzieć, kolejne 20,00% osób ocenia władze lokalne i ich zaangażowanie w rozwiązywanie problemów społecznych w gminie na stopień „dobry”. 10,00% badanych wybrało odpowiedź „niedostatecznie”, 7,00% osób – „bardzo dobrze”, a 3,00% respondentów nie jest w stanie określić swojego zdania.

Wykres 12 Jak ocenia Pan/i stopień zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców? (Pytanie wielokrotnego wyboru).

Następnie respondentów poproszono, by określili się, czy znają dane kontaktowe do instytucji pomocowych, w których można szukać pomocy w razie problemów. 42,00% mieszkańców twierdzi, że nie są pewni czy znają konkretne dane kontaktowe lecz wiedzą, gdzie mogą znaleźć takie informacje w razie potrzeby. 19,00% osób zna dobrze dane kontaktowe i wie, gdzie szukać pomocy w razie wyknnięcia sytuacji problemowych, 10,00% zna bardzo dobrze dane kontaktowe i wie, gdzie szukać w razie problemów. Natomiast pewien odsetek (29,00%) mieszkańców przyznało, że nie mają pojęcia, gdzie mogą szukać pomocy i nie znają danych kontaktowych do tego typu placówek pomocowych.

Na koniec, mieszkańcy zostali poproszeni, by ustosunkować się, które według nich działania profilaktyczne przyniosą najlepsze efekty w przeciwdziałaniu uzależnień i przemocy w Gminie Boćki. Ankietowani wymieniali m.in.: warsztaty profilaktyczne dla dzieci (59,00%), wykłady/pogadanki (44,00%), czy akcje informacyjne za pośrednictwem ulotek (33,00%). Ankietowani zaznaczyli również, filmy w telewizji i Internecie (41,00%) oraz festyny i imprezy profilaktyczne (39,00%), a także spoty radiowe (16,00%).

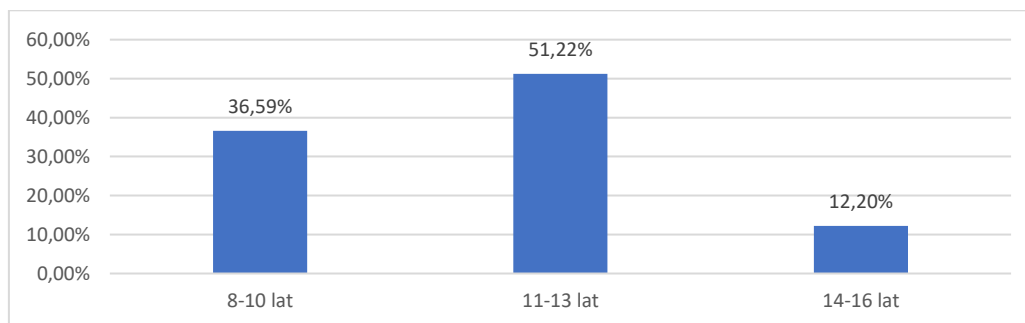
Wykres 13 Poniżej wymieniono różne formy działań, które z nich według Pana/i przyniosą najlepsze efekty w oddziaływaniach profilaktycznych? Możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Badanie dzieci i młodzieży

Zachowania ryzykowne są obecnie dużym problemem na całym świecie. Zwłaszcza młodzież, która wchodzi w wiek dojrzewania często jest zagrożona takimi zachowaniami. Coraz trudniej jest żyć we współczesnym społeczeństwie pełnym pokus takich jak np. Internet, propagowanie picia alkoholu (w reklamach i przez rówieśników) czy też załatwianie spraw poprzez agresję. Młodzież jest wręcz zasypywana negatywnymi bodźcami ze środowiska i niestety tylko nielicznym udaje się pozostać asertywnym. Współczesna cywilizacja niesie ze sobą elementy, które bardzo obciążają psychicznie młodych ludzi. Życie w pośpiechu, niepokoju, dążenia do jak najlepszego statusu w hierarchii między rówieśnikami zwiększa ryzyko podejmowania ryzykownych zachowań.

W niniejszym badaniu problemów społecznych młodzieży w Gminie Boćki wzięło udział 88 uczniów szkoły podstawowej, z czego 50,00% to chłopcy, a 50,00% to dziewczynki.

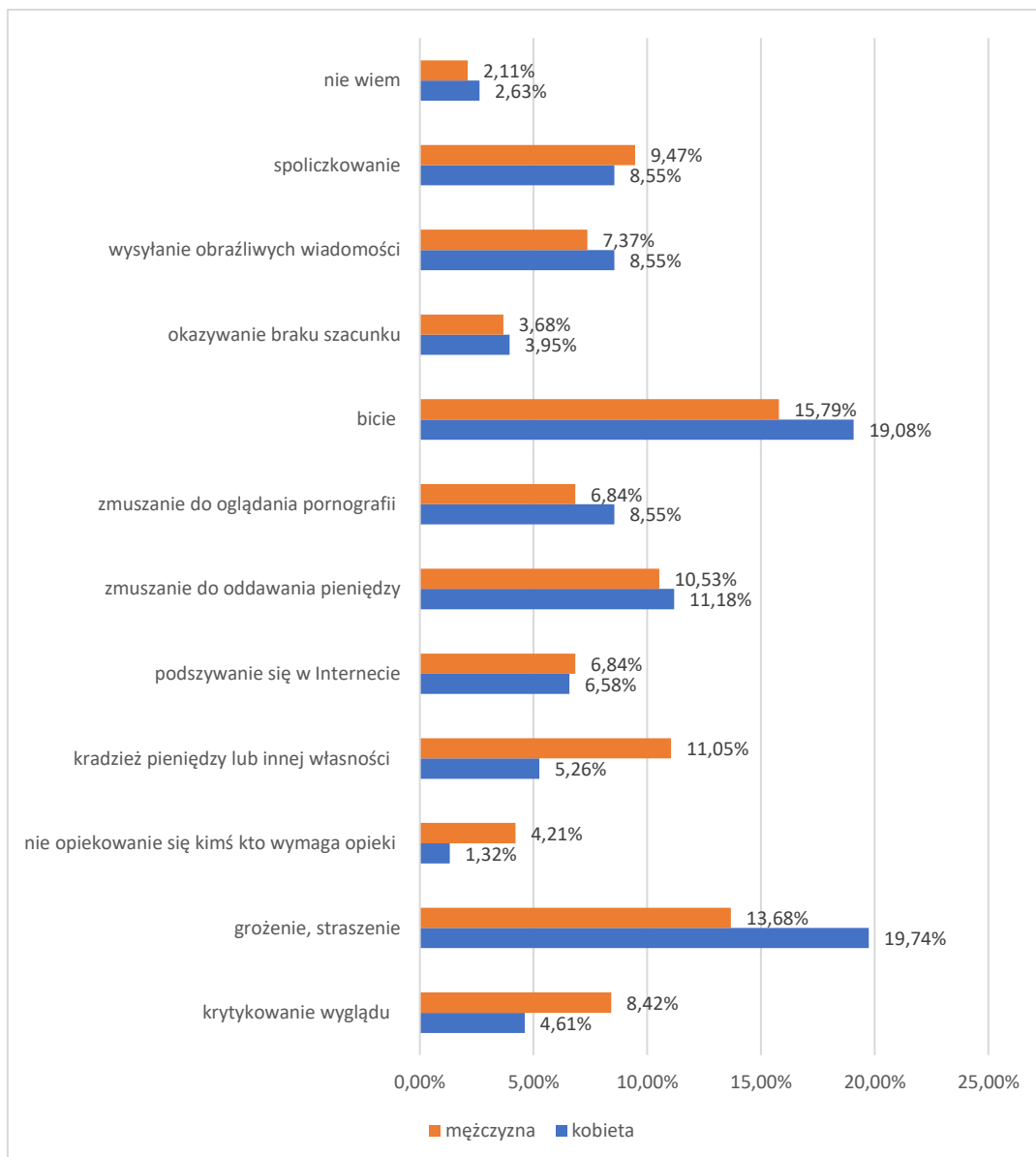
Młodzi respondenci byli w wieku 11-13 lat (51,22%), w wieku 8-10 lat (36,59%) oraz w wieku 14-16 lat (12,20%).

Wykres 14 Wiek.

Większość badanych uczniów uczęszcza do klasy IV (37,80%). Pozostali ankietowani to uczniowie klas: VII (28,05%), V oraz VIII (po 12,20%) oraz klasy VI (9,76%).

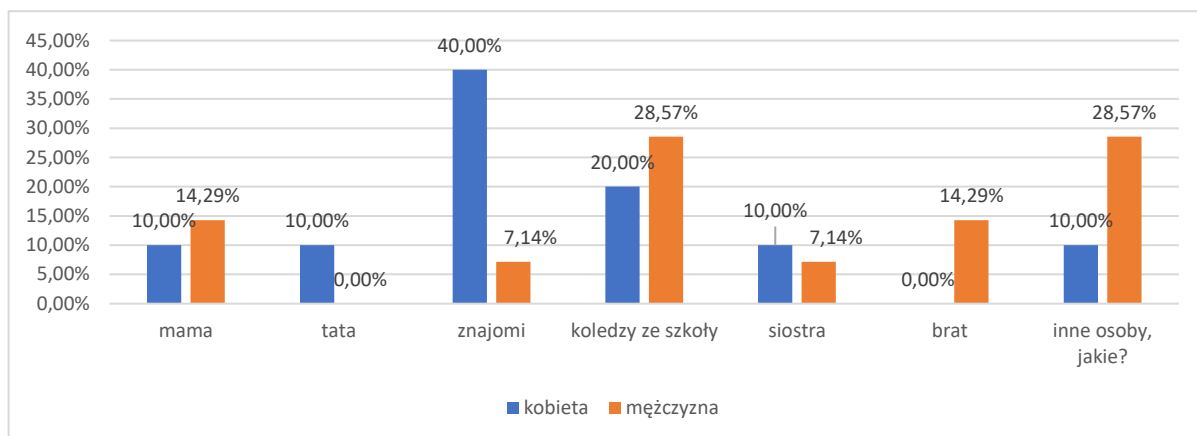
Młodzi respondenci zostali poproszeni o wskazanie sytuacji, które ich zdaniem można nazwać aktem przemocy. Najczęściej było to: bicie (15,79% chłopców, 19,08% dziewczynek), grożenie i straszenie (13,68% chłopców, 19,74% dziewczynek) czy też zmuszanie do oddawania pieniędzy (10,53% chłopców, 11,18% dziewczynek).

Wykres 15 Które z wymienionych poniżej sytuacji są Twoim zdaniem aktem przemocy?

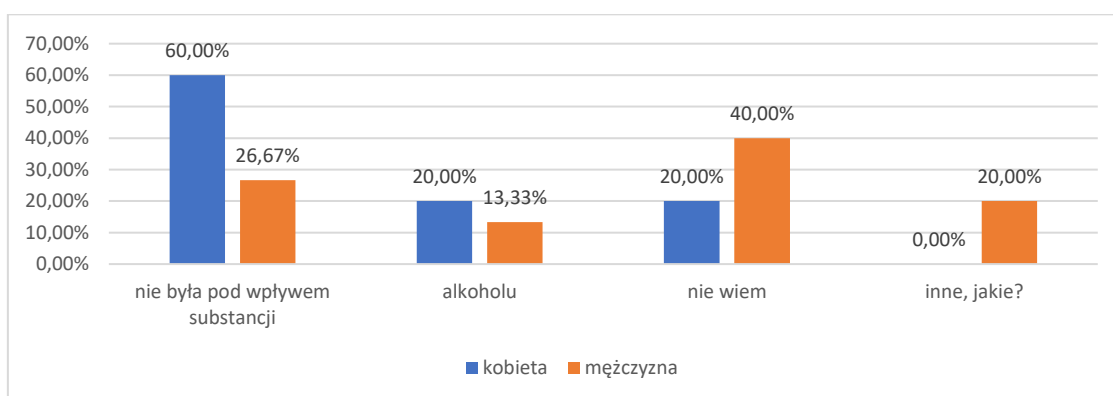
34,15% chłopców oraz 12,20% dziewczynek przyznało, iż doświadczyli kiedykolwiek przemocy.

Uczniowie, którzy przyznali, że stosowano wobec nich przemoc zostali poproszeni o wskazanie, kto przeciwko nim zastosował ową przemoc. Wobec uczniów, przemoc najczęściej stosowali koledzy ze szkoły (28,57% chłopców, 20,00% dziewczynek), a także znajomi (7,14% chłopców, 40,00% dziewczynek). Młodzi mieszkańcy wymieniali również w odpowiedzi „inne osoby, jakie?” (28,57% chłopców, 10,00% dziewczynek), osoby takie jak: „ojczym”.

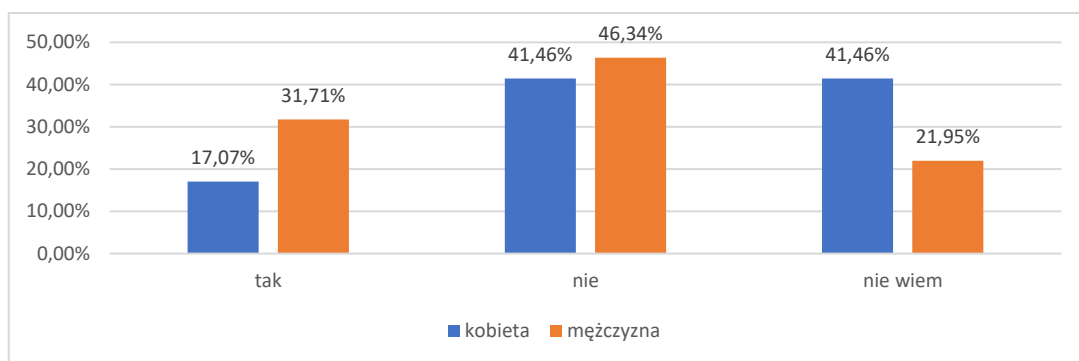
Wykres 16 Kto stosował wobec Ciebie przemoc?

Respondenci zostali zapytani czy osoba, która stosowała wobec nich przemoc, była pod wpływem jakiegokolwiek substancji psychoaktywnych. Uczniowie (26,67%) oraz uczennice (60,00%) twierdzą w większości, że osoby, które stosowały wobec nich przemoc nie były pod wpływem żadnej substancji oraz, że nie mają takich informacji (40,00% chłopców, 20,00% dziewczynek). Niektórzy z młodych ankietowanych wskazywali na: alkohol (13,33% chłopców, 20,00% dziewczynek). W odpowiedzi „inne, jakie?” (20,00 % chłopców), młodzi ankietowani nie wymienili nic konkretnego.

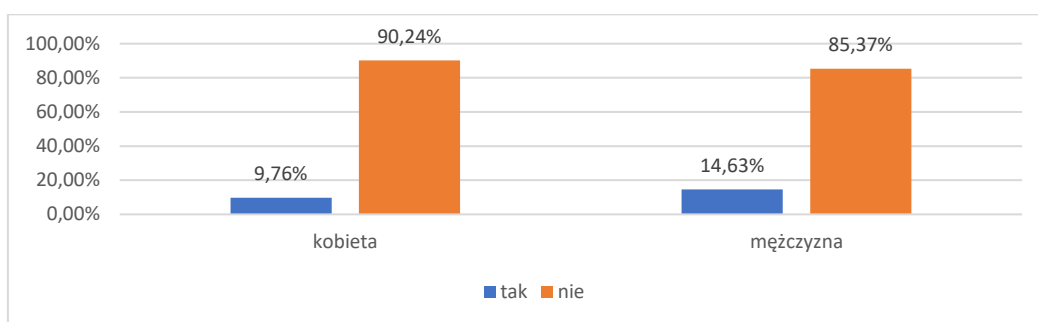
Wykres 17 Czy osoba, która stosowała wobec Ciebie przemoc była pod wpływem?

Młodym mieszkańcom zadano pytanie dotyczące tego, czy według nich w ich szkole występuje zjawisko przemocy między uczniami. 46,34% chłopców oraz 41,46% dziewcząt uważa, że takie sytuacje się nie zdarzają. Pozostałe 21,95% uczniów oraz 41,46% uczennic nie ma zdania na ten temat. Pozostałe 31,71% chłopców oraz 17,07% dziewczynek uważa, że sytuacje przemocowe pomiędzy uczniami się zdarzają.

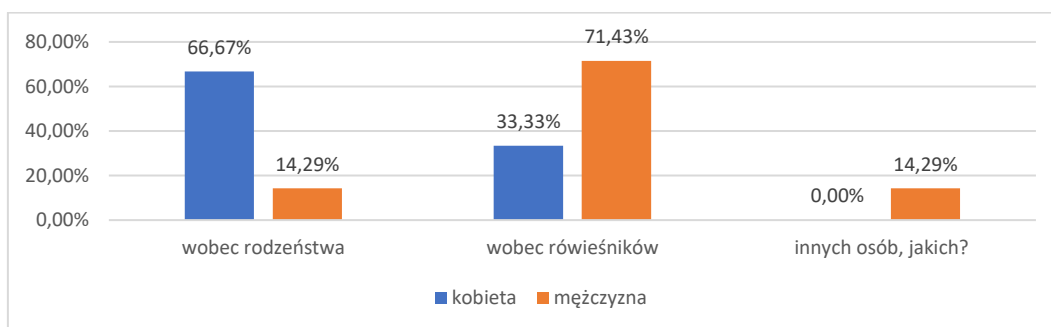
Wykres 18 Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?

Ankietowani zostali poproszeni o przyznanie się do tego czy zdarzyło się im stosować przemoc wobec innych osób. 14,63% chłopców oraz 9,76% dziewczynek przyznało, że zdarzały się sytuacje, gdzie stosowali oni przemoc wobec innych¹. Pozostałe 85,37% chłopców oraz 90,24% dziewczynek twierdzi, że nigdy nie zastosowało przemocy wobec innych.

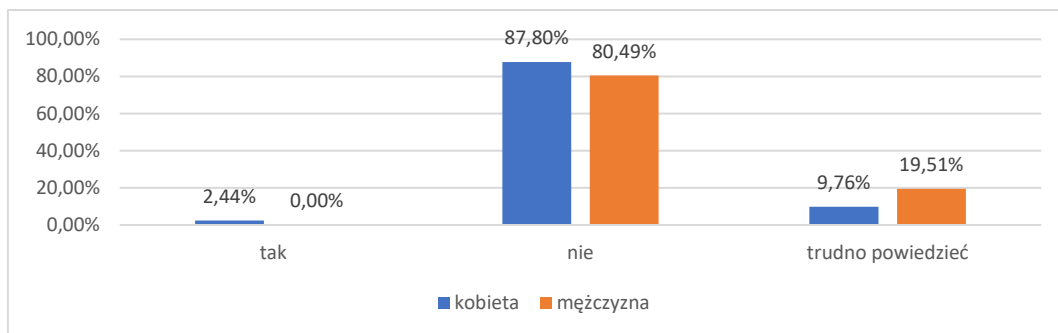
Wykres 19 Czy samemu zdarzyło Ci się stosować przemoc wobec innych?

Uczniowie, którzy odpowiedzieli twierdząco na pytanie dotyczące tego, że stosowali przemoc wobec innych, odpowiadali również wobec kogo ją stosowali. Uczniowie (71,43%) oraz uczennice (33,33%) najczęściej przyznawali, że zdarzyło im się stosować przemoc wobec rówieśników oraz rodzeństwa (43,29% chłopców, 66,67% dziewczynek). W odpowiedzi „innych osób, jakich?” (14,29% chłopców) młodzi ankietowani pisali o „kolegach”.

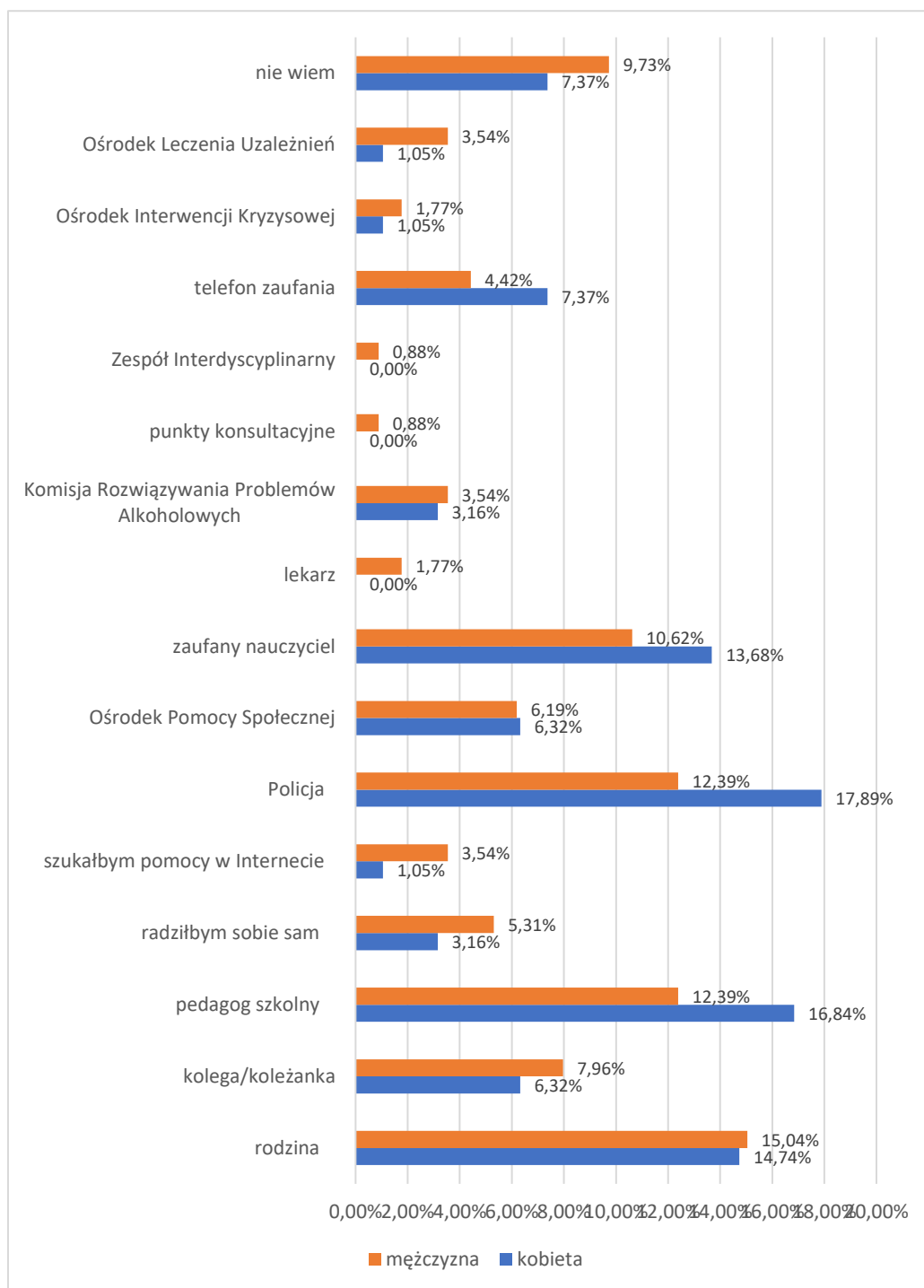
Wykres 20 Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc?

2,44% uczennic zna kogoś w swoim otoczeniu, kto jest ofiarą przemocy w swoim domu. Pozostałe 80,49% chłopców i 87,80% dziewczynek nie zna takich osób.

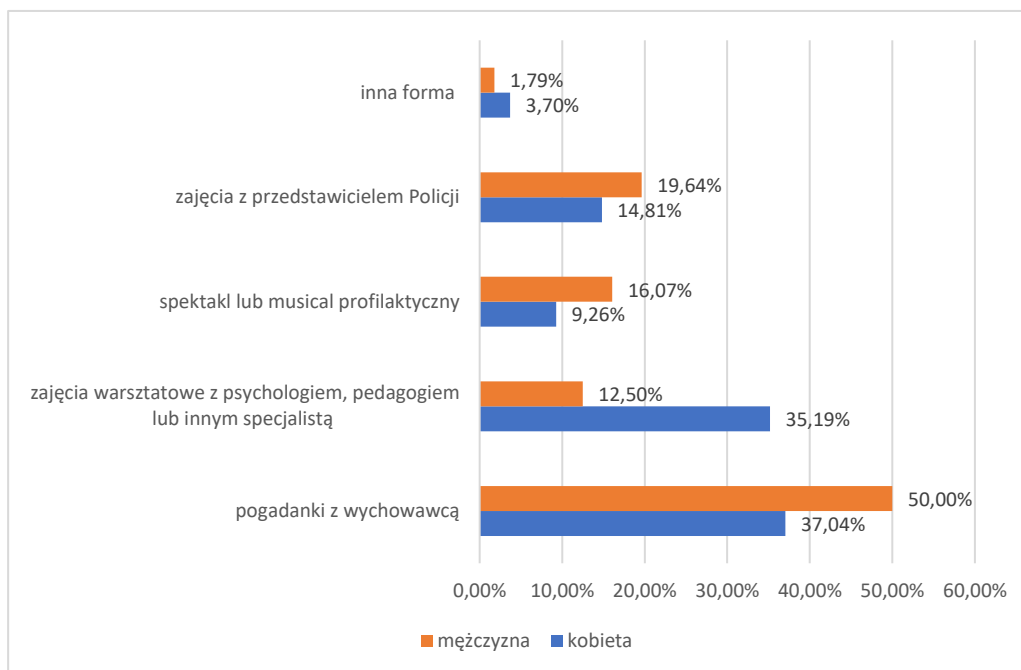
Wykres 11 Czy znasz kogoś w swoim otoczeniu, kto jest ofiarą przemocy w swoim domu?

Młodzi respondenci zostali poproszeni o wskazanie do kogo zgłosiliby się o pomoc, gdyby doświadczali przemocy. Najczęściej ankietowani wybierali, że zgłosiliby się do: rodziny (15,04% chłopców, 14,74% dziewczynek), do pedagoga lub psychologa szkolnego (12,39% chłopców, 16,84% dziewczynek), na Policję (12,39% chłopców, 17,89% dziewczynek) czy też do zaufanego nauczyciela (10,62% chłopców, 13,68% dziewczynek).

Wykres 22 Do kogo zwrócić/a by się o pomoc w przypadku, gdybyś był/a ofiarą przemocy?

Ostatnie pytanie zadane młodym mieszkańcom Gminy Boćki dotyczyło zajęć profilaktycznych jakie są według respondentów najciekawsze. Dla chłopców są to: pogadanki z wychowawcą (33,58%), zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą (23,62%), zajęcia z przedstawicielem Policji (17,96%) oraz spektakle lub koncerty profilaktyczne (17,47%). Dziewczynki również najczęściej wybierały zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą, (32,94%), rozmowę z wychowawcą (26,41%), spektakle lub koncerty profilaktyczne (25,52%) oraz zajęcia z przedstawicielem Policji (10,78%).

Wykres 23 Jaka forma zajęć profilaktycznych jest wg Ciebie najciekawsza/najefektywniejsza?

Właściwe zdiagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie jest bardzo trudne. Przemoc domowa jest problemem złożonym, o którym nie łatwo się rozmawia a który jeszcze trudniej zbadać. Istniejące statystyki pozwalają oszacować jedynie jego przybliżone rozmiary. Oficjalnie statystyki nie obejmują niezgłaszanych przypadków przemocy. Problematyka przemocy jest traktowana jako sprawa wstydliva, drażliwa, często skrywana w czterech ścianach domu, stąd proces badawczy napotyka na liczne bariery metodologiczne.

Do poznania skali zjawiska w zakresie przemocy w rodzinie oraz działań podejmowanych w ramach systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie służyły także informacje gromadzone przez Zespół Interdyscyplinarny oraz Ośrodek Pomocy Społecznej.

Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym. W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele Policji, ośrodka pomocy społecznej, GKRPA, służby zdrowia, oświaty, kościoła, Stowarzyszenia „Klekociaki”, kurator sądowy. Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Boćki tworzył Grupy robocze. Do składu grupy można zapraszać także inne osoby mogące mieć wpływ na podejmowane działania.

Dane statystyczne z realizacji procedury Niebieskie Karty w poszczególnych latach

Dane o procedurze Niebieskie Karty w gminie Boćki w latach 2016 - 2020 zestawiono w formie tabelarycznej. Informacje przekazane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Boćkach.

Tab. 1 Niebieskie Karty sporządzone w gminie Boćki w latach 2016 - 2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba prowadzonych procedur NK	20	14	11	18	31
Liczba wypełnionych NK	25	11	10	18	44
Policja	24	10	5	16	44
GOPS	1	0	3	0	0
Oświata	0	0	0	0	0
Służba zdrowia	0	0	0	0	0
GKRPA	0	1	2	2	0
Osoby dotknięte przemocą	31	33	20	31	46
Kobiety	17	16	12	17	25
Mężczyźni	4	5	2	3	12
Dzieci	10	12	6	11	9
Osoby stosujące przemoc	20	14	11	18	32
Kobiety	2	1	1	0	5
Mężczyźni	18	13	10	18	27
Liczba zamkniętych procedur NK, w tym na skutek	13	8	6	14	21
- ustania przemocy w rodzinie	5	4	3	7	8
- braku zasadności podejmowania działań	8	4	3	7	13
Liczba spotkań ZI	4	4	4	4	4
Liczba powołanych grup roboczych	7	8	5	6	5
Liczba spotkań grup roboczych	21	18	19	45	53

W każdym roku najwięcej Niebieskich Kart wypełniana była przez Policję, w niewielkiej ilości przez pracowników ośrodka pomocy społecznej czy GKRPA. Nie było na przestrzeni 5 lat wypełnianych kart przez przedstawicieli oświaty czy służby zdrowia. Świadczy to o tym, że zdarzenia te w większości przypadków wymagały działań interwencyjnych w dniu zaistnienia zdarzenia.

Formularze Niebieskie Karty były zakładane kilkakrotnie w tych samych rodzinach, w których była prowadzona już procedura Niebieskie Karty. Trzeba pamiętać, że nie ma jednej przyczyny przemocy w rodzinie. Do przemocy dochodzi w wyniku współwystępowania i wzajemnego oddziaływania na siebie różnych czynników: społecznych, kulturowych i psychologicznych. Przemoc nie jest jednorazowym incydentem, często rozwija się latami, coraz bardziej zniewalając, odbierając wewnętrzną moc, doprowadzając do wyczerpania, bierności, przekonania, że nic nie zmieni mojej sytuacji, że jestem winna doświadczanej przemocy. Taki stan i przekonania wydłużają i utrudniają szukanie pomocy i proces wychodzenia z przemocy. Osoba krzywdzona praktycznie bez pomocy z zewnątrz bardzo często nie jest w stanie poradzić sobie z problemem przemocy. Najczęściej procedurę Niebieskiej Karty wprowadzano z powodu podejrzenia przemocy spowodowanej nadużywaniem alkoholu i konfliktami między małżonkami a w następstwie przekładało się na przemoc wobec dzieci (dzieci świadkowie przemocy). Na przestrzeni 5 lat najwięcej NK było założonych w 2020 roku.

Liczba sporządzonych Niebieskich Kart nie oddaje w pełni obrazu problematyki przemocy domowej na terenie gminy. Zjawisko to jest trudne do zdiagnozowania między innymi ze względu na obawę przed sprawcą przemocy i niewiarę w jakkolwiek zmianę. W przeważającym stopniu osobami, wobec których istniało podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie byli mężczyźni, w pojedynczym przypadku przemoc stosowały kobiety.

W ramach Zespołu Interdyscyplinarnego tworzone Grupy robocze, do których zadań należy w szczególności:

- ✓ opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie;
- ✓ monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;
- ✓ dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

Liczba zakończonych procedur Niebieskie Karty, kiedy rozstrzygano o braku zasadności podejmowanych działań, (50% i więcej) świadczy o tym że w trakcie interwencji dochodziło do konfliktów małżeńskich, partnerskich mających charakter incydentalny. Świadczy to także o braku umiejętności rozwiązywania problemów małżeńskich/partnerskich, rodzinnych we własnym zakresie. Najwięcej posiedzeń grup miało miejsce w 2020 roku.

Zazwyczaj ofiarami stosowania przemocy były kobiety, dzieci.

W okresie od 2016 roku do 2019 roku w stosunku do rodzin, w których została założona Niebieska Karta-A były prowadzone następujące działania, które odzwierciedla tabela poniżej.

Tab. 2 Wybrane działania w stosunku do sprawców przemocy i rodzin objętych procedurą NK

Działanie	Liczba
Prowadzone postępowanie przez GKRPA w kierunku leczenia uzależnienia	13
Opinie psychologiczno-psychiatryczne potwierdzające Zespół Uzależnienia od Alkoholu	13
Dozór kuratorski w związku z koniecznością podjęcia leczenia alkoholowego w rodzinach objętych procedurą NK	11

Dozór kuratorski nad rodziną w związku z występowaniem przemocy w rodzinie	6
Liczba dzieci odebranych z rodziny w związku z przemocą w rodzinie	3
Liczba dzieci, które zostały skierowane do rodziny zastępczej w związku z przemocą w rodzinie	1
Wyrok sądowy za znęcanie się	6
Odbywanie kary przez sprawców przemocy w rodzinie - wykonanie	3
Zastosowanie dozoru Policji	5
Udział w terapii odwykowej	4
Umieszczenie w zakładzie psychiatrycznym	1
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy	2

Na terenie Gminy Boćki brak jest placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, nie ma lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych. Brak jest gminnych ośrodków wsparcia. W ramach działań GKRPA w Boćkach od lutego 2019 roku funkcjonuje Punkt konsultacyjno-informacyjny dla osób uzależnionych, współuzależnionych, członków ich rodzin, w tym osób doznających przemocy w rodzinie. Punkt czynny jest jeden raz w miesiącu w wymiarze 2 godzin.

Przemoc domowa w myśl ustawy o pomocy społecznej, jest jednym z powodów przyznania pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Osoby i rodziny dotknięte tym problemem mają możliwość skorzystania zarówno z pomocy finansowej, rzeczowej jak też w formie pracy socjalnej.

Tab. 3 Rodziny korzystające z pomocy Ośrodka z powodu przemocy domowej

	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin	3	3	4	3	1
Liczba osób w rodzinach	6	10	12	10	5

Najwięcej rodzin z problemem przemocy w rodzinie korzystało z pomocy Ośrodka w 2018 roku. W ramach świadczeń przyznawano zasiłki okresowe, zasiłki celowe, zasiłki celowe z programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” czy też „Posiłek w szkole i w domu”, obiadów dzieciom w szkołach w czasie nauki, finansowano schronienie rodzinie 3-osobowej w Hostelu Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

W strukturach Ośrodka Pomocy Społecznej zatrudniony jest asystent rodziny. Asystent pracował na przestrzeni 4 lat z 4 rodzinami, w której występował problem przemocy w rodzinie.

Tab. 4 Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny

Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin	2	3	1	1	0
Liczba dzieci w rodzinach	4	5	1	1	0

W 2020 roku asystent nie pracował z rodzinami, w których prowadzona była procedura Niebieskie Karty.

IV. Analiza SWOT

Analiza SWOT to autodiagnoza obejmującej posiadane przez Gminę Boćki słabe i mocne strony, w zakresie realizacji swoich zadań, a także szanse i zagrożenia płynące z otoczenia Gminy, które mogą realizację zaplanowanych działań wspierać lub utrudniać. Przygotowana poniżej analiza SWOT stanowi próbę takiej właśnie autodiagnozy i służyć ma przede wszystkim temu, by planowane przez Gminę działania można było przeprowadzać w oparciu o rzeczywiste zasoby, a ewentualne braki w tychże zasobach można było identyfikować i w miarę możliwości uzupełniać. Przy konstruowaniu analizy SWOT uwzględniono również stan lokalnych zasobów instytucjonalnych i kadrowych, umożliwiających prowadzenie działalności profilaktycznej i terapeutycznej.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zespół Interdyscyplinarny ✓ dobry przepływ informacji ✓ dobra współpraca instytucjonalna ✓ doświadczeni pracownicy ✓ stale doskonaląca się kadra instytucji działających na rzecz rodziny ✓ znajomość problemu ✓ realizowanie wśród rodziców, nauczycieli działań edukacyjno-szkoleniowych w zakresie profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ brak instytucji i podmiotów świadczących specjalistyczną pomoc, w tym wsparcie psychologiczne, prawne, poradnictwo rodzinne ✓ brak ośrodka wsparcia ✓ brak placówki opiekuńczo wychowawczej wsparcia dziennego (świetlica, klub, ognisko wychowawcze) ✓ brak grup wsparcia dla osób współzależnionych ✓ ograniczone środki finansowe na działania skierowane na rodzinę, dzieci ✓ długi okres oczekiwania do specjalisty ✓ brak wypracowanych systemów wspomagania działań profilaktycznych ✓ brak spójnego systemu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz rodzin zagrożonych przemocą (prokuratura, policja, sądy, pomoc społeczna) ✓ niewystarczający poziom wiedzy i kompetencji rodziców w zakresie pełnienia funkcji wychowawczych przede wszystkim w środowiskach rodzin zagrożonych i dotkniętych problemami uzależnień i ubóstwa, ✓ niedostateczna wiedza społeczności lokalnej związanej z przemocą w rodzinie ✓ niechęć mieszkańców do współpracy z odpowiednimi instytucjami lub służbami np. Policją,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ brak narzędzi wpływu na członków Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych, które nie wywiązują się z obowiązków co uniemożliwia dyscyplinowanie tych osób
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ✓ ograniczenie zjawiska przemocy dzięki istniejącym rozwiązaniom prawnym i organizacyjnym ✓ wzrost świadomości osób doświadczających przemocy o przysługujących im prawach ✓ zwiększająca się świadomość społeczna na temat problemów uzależnień i przemocy ✓ zwiększające się możliwości kształcenia i podnoszenia kompetencji realizatorów Programu ✓ możliwość wykorzystania opracowanych dla funkcjonariuszy Policji i pracowników oświaty kwestionariuszy szacowania ryzyka oraz algorytm występowania przemocy w rodzinie ✓ wielość form i metod oddziaływania na dzieci i młodzież, rozwijająca się oferta zajęć i programów skierowana do dzieci i młodzieży ✓ możliwości pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych ✓ edukacyjna rola mediów ✓ kampanie społeczne ✓ uproszczenie, zminimalizowanie biurokracji 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ brak świadomości problemu i umiejętności szukania pomocy ✓ stereotypowe podejście do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ✓ negatywne wzorce zachowań społecznych ✓ bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych rodzin ✓ problemy alkoholowe członków rodzin ✓ brak nawyków korzystania z poradnictwa specjalistycznego ✓ brak motywacji do korzystania z poradni terapii uzależnień ✓ ograniczone środki finansowe na realizację zadań ✓ luki w przepisach prawnych w kwestii przewozu dzieci odebranych z rodzin do placówek ✓ dodatkowe obciążenie w obowiązkach służbowych ✓ negatywne ukazywanie pracy służb społecznych – media nie pełnią roli edukacyjnej ✓ nadmierna biurokracja ✓ brak szybkiego dostępu do leczenia w wyspecjalizowanych placówkach leczenia odwykowego przewlekłość postępowania zobowiązującego do podjęcia leczenia alkoholowego ✓ utrzymujący się stan pandemii COVID-19 ✓ niechęć do podejmowania terapii przez osoby stosujące przemoc, brak metod egzekwowania od sprawcy przemocy stawiania się na wezwanie Zespołu Interdyscyplinarnego/Grupy roboczej ✓ brak uregulowań prawnych pozwalających na skuteczne egzekwowanie uczestnictwa w zajęciach korekcyjno-edukacyjnych osób stosujących przemoc w rodzinie ✓ rosnące spożycie środków psychoaktywnych, w tym alkoholu, które może skutkować wzrostem liczby osób uzależnionych stosujących przemoc ✓ niewydolność organów wymiaru sprawiedliwości w zakresie egzekucji prawa i niedostateczna współpraca z ich strony

V Wnioski i rekomendacje

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych zachowań antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania. Dzieci i młodzież są, więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych. Należy skupić się przede

wszystkim na najmłodszych, by zapobiec i redukować takie zachowania. Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu. Potwierdziły to także przeprowadzona diagnoza problemów społecznych Gminy Boćki, analiza SWOT a także wnioski z monitoringu dotychczasowego Programu.

Sformułowane następujące rekomendacje:

1. Nadrzędną rekomendacją wyznaczającą kierunek działań profilaktycznych jest wzmacnianie pozytywnego stosunku do nauczycieli oraz budowanie klimatu współpracy pomiędzy nauczycielami w szkole oraz wspieranie konstruktywnych zainteresowań i zajęć pozalekcyjnych młodzieży.
2. Efektywna ochrona młodzieży wiąże się z prawidłowym rozumieniem przez nauczycieli procesów rozwojowych właściwych dla okresu adolescencji. Zaleca się, aby wspierać pedagogów i nauczycieli zarówno na poziomie kształcenia formalnego, jak i nieformalnego, w zdobywaniu wiedzy oraz poszerzaniu umiejętności w zakresie rozpoznawania wyzwań oraz trudności specyficznych dla tego okresu rozwoju.
3. Program profilaktyczny powinno się również uwzględnić w działaniach związanych z profilaktyką uzależnień oraz rozwiązywaniem problemów alkoholowych, które będą skierowane do wszystkich mieszkańców Gminy Boćki. Powinien zawierać działania profilaktyczno - informacyjne mające na celu propagowanie zdrowego stylu życia i zmianę postaw przy użyciu sprawdzonych i rekomendowanych programów profilaktycznych, odpowiadających na środowiskowe zapotrzebowanie.
4. Powinno zostać również uwzględnione realizowanie działań z zakresu profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej skierowanej do osób uzależnionych, spożywających alkohol w sposób ryzykowny i szkodliwy lub korzystających z innych używek, jak również do ich rodzin, także osób zagrożonych przemocą oraz takich, przeciwko którym ta przemoc jest stosowana regularnie.
5. W celu zapewnienia skuteczności, uwzględnione działania powinny być długofalowe, konsekwentne oraz wdrażane systematycznie na terenie Gminy Boćki.

Główne kierunki działań:

Główne kierunki dalszych działań wśród **mieszkańców** Gminy Boćki powinny polegać na:

- ✓ Rozwoju pracy socjalnej na rzecz mieszkańców, którzy są zagrożeni uzależnieniem od alkoholu oraz wdrażanie najnowszych sposobów pomocy tym osobom.
- ✓ Ankietowani mieszkańcy (łącznie 64,63%) deklarują, że ich spożywanie alkoholu w ciągu dnia, w którym go piją, przekracza standardową porcję alkoholu. Jak najszybciej należy zacząć zapobiegać rozwijaniu się uzależnienia od alkoholu. Rekomenduje się tworzenie kampanii, które będą miały na celu informowanie mieszkańców, o tym jakie mogą być konsekwencje spożywania dużej ilości alkoholu. Warto zaproponować mieszkańcom, przychodzącym do Urzędu, Ośrodka Pomocy Społecznej, czy też innych instytucji by wypełnili test autodiagnozy, który udostępniony jest przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA). Dzięki wypełnieniu testu, mieszkańcy będą mogli określić, czy np. są uzależnieni od spożywania alkoholu. Spożywanie alkoholu w nadmiernej ilości zazwyczaj wiąże się z występowaniem problemem przemocy w rodzinie.
- ✓ Rekomenduje się kontynuowanie działań mających na celu wzmocnienie integracji społeczności lokalnych na rzecz wspierania rodzin borykających się z różnymi problemami społecznymi, w tym zagrożenia przemocą, alkoholizmem, czy też narkomanią.

- ✓ W przypadku przemocy w rodzinie, mieszkańcy przyznają, że zdarza się iż zostają oni osobom doświadczającą przemocy (22,00%). Rekomenduje się nawiązanie współpracy z przedstawicielami służb wymiaru sprawiedliwości. Do tego celu mogą posłużyć spotkania interdyscyplinarne oraz szkolenia dla wszystkich instytucji/organizacji pomocowych.
- ✓ Warto skorzystać z kwestionariusza oceny ryzyka „SafeLives”, (RIC - Risk Identification Checklist – Kwestionariusz oceny ryzyka).
- ✓ Przedstawiciele podmiotów biorących udział w procedurze „Niebieskie Karty” mogą skorzystać z plakatu, który jest udostępniony na stronie www.niebieska.pl. Plakat, może pomóc również osobom, które są dotknięte problemem przemocy.
- ✓ Rekomenduje się organizowanie lokalnych kampanii społecznych, by przekazywać wiedzę osobom, które nigdy nie były ofiarami przemocy, aby mogły również mieć wiedzę na temat mechanizmów przemocy oraz były uświadomione o jej szkodliwości.
- ✓ Mieszkańcy powinni mieć dostęp do informacji na temat tego, z jakiej formy pomocy mogą skorzystać w przypadku uzależnień (nie tylko ich samych, ale też rodziny i bliskich).
- ✓ Rekomenduje się stworzenie kampanii społecznej potępiającej różnego rodzaju dyskryminację, a jednocześnie propagującej tolerancję, empatię oraz aktywną pomoc ofiarom wykluczenia.
- ✓ Poszerzenie oferty programów pomocy psychologicznej, psychoterapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, starszych, niepełnosprawnych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz stworzenie miejsc wsparcia i poradnictwa dla tych grup.
- ✓ Informowanie mieszkańców o różnorodnych zajęciach realizowanych na terenie gminy, umożliwiających pozytywną organizację czasu wolnego mieszkańców.

Główne kierunki dalszych działań z zakresu przeciwdziałania przemocy wśród **młodych mieszkańców (uczniów)** Gminy Boćki powinny polegać na:

- ✓ Dalszym podejmowaniu działań w zakresie profilaktyki szkolnej w oparciu o programy wykorzystujące aktywność własną uczniów i programy profilaktyczne. Uczniowie i uczennice zapytane o to, do kogo zwróciliby się mając problem związany z uzależnieniami, między innymi wymienili nauczycieli, wychowawców klas, psychologów szkolnych. Realizując programy profilaktyczne kształtuje się kompetencje osobowościowe młodych ludzi oraz ich zdolności interpersonalne niezbędne dla satysfakcjonującego funkcjonowania wśród rówieśników bez pomocy alkoholu, papierosów i narkotyków czy też przemocy.
- ✓ Zachowania ryzykowne są podejmowane przez młodzież często poza szkołą, gdzie nie daje to szkole możliwości wpływu na młodych ludzi – stąd ogromna rola rodziców, ich wiedzy oraz umiejętności współpracy z dzieckiem w zakresie kształtowania właściwych zachowań.
- ✓ Rekomenduje się rozpowszechnianie wśród uczniów informacji na temat form pomocy w przypadku posiadania w rodzinie osoby uzależnionej. Uczniowie powinni korzystać z warsztatów psychologicznych, które mogłyby polegać m.in. na praktycznych ćwiczeniach pracy nad swoją samooceną i bardzo ważną w tym wieku – asertywnością.
- ✓ Poleca się zapewnienie warsztatów dla nauczycieli, pedagogów szkolnych oraz osób pracujących w świetlicach.
- ✓ Rekomenduje się prowadzenie zajęć integracyjnych dla dzieci i młodzieży mających na celu budowanie więzi pomiędzy uczniami oraz poczucie bezpieczeństwa i zaufania, gdyż to stanowi między innymi czynnik chroniący podejmowania zachowań ryzykownych przez dzieci i

młodzież.

- ✓ Zaszczepieniu wśród uczniów zdrowego stylu życia, poprzez organizowanie konkursów sportowych, obozów sportowych oraz ciekawych zajęć WF. Dodatkowo poleca się rozmieszczenie w szkołach plakatów o tematyce zdrowego stylu życia i korzyści z nim związanych.
- ✓ 34,15% chłopców oraz 12,20% dziewczynek przyznało, iż doświadczyli kiedykolwiek przemocy ze strony innych osób. Rekomenduje się dostarczenie uczniom informacji, dotyczących tego, gdzie mogą szukać pomocy podczas, kiedy zostają ofiarą przemocy
- ✓ Uczniowie, często w ankiecie wymieniają, że atrakcyjną formą działań profilaktycznych byłyby dla nich zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą (łącznie 57,91% badanych). Takie spotkania mają na celu uświadomienie dzieci i młodzieży o tym, jakie zachowania są aktem przemocy i jakie niosą za sobą konsekwencje psychiczne oraz fizyczne. Respondenci wskazywali również na pogadanki z wychowawcą (łącznie 59,99%), warto zatem zwrócić na ten fakt uwagę, i zaangażować wychowawców klas w prowadzenie lekcji profilaktycznych dla uczniów.
- ✓ Rekomenduje się skorzystanie z kwestionariusza oceny ryzyka występowania przemocy wobec dziecka oraz propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec dziecka. Powinno się go rozpowszechnić wśród pracowników oświaty oraz tych, którzy pracują bezpośrednio z dziećmi.

VI Założenia Programu

W celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym realizacji celów ustawowych oraz celów wskazanych w Programie, określono cztery podstawowe obszary zawierające kierunki działań oraz sprecyzowano oddziaływania wobec różnych grup odbiorców:

1. Profilaktyka, diagnoza społeczna i edukacja społeczna:
obszar kierowany do ogółu społeczeństwa, w tym do osób i rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie.
2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie:
obszar kierowany do osób dotkniętych przemocą w rodzinie (w tym do: kobiet, mężczyzn, dzieci, współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób niepełnosprawnych lub osób niesamodzielnych), jak również do właściwych służb lub podmiotów zajmujących się ochroną i pomocą osobom dotkniętym przemocą.
3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie:
obszar kierowany do osób stosujących przemoc w rodzinie, jak również do właściwych służb lub podmiotów zajmujących się oddziaływaniem na osoby stosujące przemoc.
4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:
obszar kierowany do przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Każde z działań we wskazanych obszarach zostało przypisane konkretnym podmiotom odpowiedzialnym za ich realizację. Opisano też przewidywane wskaźniki monitorowania realizacji działań.

Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie, pomaganie osobom dotkniętym przemocą, a także oddziaływanie na osoby stosujące przemoc jest nadrzędnym celem, który powinien łączyć działania sektora publicznego i organizacji pozarządowych.

VII Adresaci Programu

- ✓ rodziny i osoby dotknięte bezpośrednio zjawiskiem przemocy
- ✓ rodziny i osoby zagrożone zjawiskiem przemocy
- ✓ osoby stosujące przemoc w rodzinie
- ✓ dzieci i młodzież
- ✓ przedstawiciele instytucji i służb pracujących z osobami i rodzinami zagrożonymi bądź dotkniętymi przemocą
- ✓ społeczność lokalna

VIII Realizatorzy Programu

- ✓ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Boćkach
- ✓ Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Boćkach
- ✓ Powiatowa Komenda Policji w Bielsku Podlaskim
- ✓ Szkoła Podstawowa w Boćkach
- ✓ Szkoła Podstawowa w Andryjankach
- ✓ Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim
- ✓ Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Alma Med.” w Boćkach
- ✓ Urząd Gminy w Boćkach
- ✓ Gminny Ośrodek Kultury w Boćkach
- ✓ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bielsku Podlaskim
- ✓ Organizacje pozarządowe
- ✓ Kościoły, związki wyznaniowe
- ✓ Biblioteka

IX Cele Programu

1. Cel ogólny Programu

Celem ogólnym programu jest zwiększenie skuteczności pomocy i wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym i dotkniętym przemocą.

2. Cele strategiczne Programu

1. Profilaktyka przemocy w rodzinie w społeczności lokalnej.
  - 1.1. Kształtowanie świadomości społecznej na temat problemu przemocy w rodzinie.
  - 1.2. Realizacja działań środowiskowych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
  - 1.3. Informowanie na temat form pomocy dla osób dotkniętych i zagrożonych przemocą.
2. Kompleksowa pomoc i wsparcie dla osób doświadczających przemocy w rodzinie

3. Skuteczne procedury interwencyjne i działania skierowane do osób stosujących przemoc w rodzinie
4. Efektywna współpraca służb na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy.

1. Profilaktyka przemocy w rodzinie w społeczności lokalnej				
1.1. Kształtowanie świadomości społecznej na temat problemu przemocy w rodzinie				
Kierunki działań	Realizatorzy	Czas realizacji	Źródła finansowania	Wskaźniki
1.1.1 Informowanie i edukowanie na temat przyczyn, form i skutków przemocy poprzez realizację programów informacyjnych, rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych (broszur, ulotek, plakatów itp.)	GOPS, GKRPA, placówki oświatowe, szkółka zdrowia, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, PCPR Policja	na bieżąco	środki własne gminy, środki zewnętrzne	Liczba dystrybuowanych: poradników, ulotek, plakatów. Liczba spotkań informacyjnych ze społecznością lokalną. Liczba uczestników spotkań informacyjnych. Liczba innych form informowania. Liczba artykułów prasowych
1.1.2 Działania edukacyjne służące modelowaniu prawidłowych funkcji rodziny i wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców	placówki oświatowe, GOPS, kościół, kuratorzy sądowi, szkółka zdrowia, PCPR, Policja	na bieżąco	środki własne gminy, środki zewnętrzne	Liczba działań edukacyjnych skierowanych do rodziców (spotkań, prelekcji). Liczba konsultacji. Liczba rodziców uczestniczących w w/w formach wsparcia. Liczba grup wsparcia. Liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia.
1.1.3. Oddziaływanie na świadków przemocy w rodzinie poprzez informowanie o konieczności i sposobach reagowania na przemoc w rodzinie	GOPS, placówki oświatowe, Policja	na bieżąco	środki własne gminy, środki zewnętrzne	Liczba dystrybuowanych ulotek, plakatów, poradników. Liczba informacji w prasie lokalnej. Liczba wydarzeń informujących o roli świadka przemocy.
1.2. Realizacja działań środowiskowych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie				
1.2.1. Organizowanie form spędzania czasu wolnego sprzyjających wzmocnieniu więzi rodzinnych	placówki oświatowe, GOK, GOPS, organizacje pozarządowe,	na bieżąco	środki własne gminy, środki zewnętrzne, środki własne realizatorów	Liczba zorganizowanych wydarzeń Liczba osób uczestniczących

	Urząd Gminy, kościół			
1.2.2. Realizacja programów i zajęć profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży m.in. z zakresu uwrażliwiania na problem przemocy, radzenia sobie ze złością i agresją oraz konstruktywnego rozwiązywania konfliktów	placówki oświatowe, GKRPA, GOPs, organizacje pozarządowe, kościół	na bieżąco	środki własne gminy, środki zewnętrzne, środki własne realizatorów	Liczba przeprowadzonych programów Liczba uczniów uczestniczących w programach Liczba uczniów
1.2.3. Organizacja akcji antyprzemocowych	placówki oświatowe, GKRPA, GOPs, organizacje pozarządowe, kościół Policja	na bieżąco	środki własne gminy, środki zewnętrzne, środki własne realizatorów	Liczba akcji Liczba uczestników
1.2.4. Promowanie zabaw, książek i programów wolnych od przemocy wśród dzieci i ich rodziców	placówki oświatowe, GKRPA, GOPs, organizacje pozarządowe, kościół, biblioteka, GOK, Policja	na bieżąco	środki własne gminy, środki zewnętrzne, środki własne realizatorów	Liczba wydarzeń Liczba uczestników
1.2.5. Diagnozowanie i rozwiązywanie konfliktów w rodzinie z zastosowaniem mediacji rodzinnych	GOPs, organizacje pozarządowe PCPR	na bieżąco	środki własne gminy, środki zewnętrzne,	Liczba rodzin korzystających z mediacji
1.3. Informowanie na temat form pomocy dla osób dotkniętych i zagrożonych przemocą				
1.3.1. Stworzenie, rozpowszechnienie i aktualizacja kompleksowej bazy danych z informacjami na temat instytucji, organizacji świadczących pomoc rodzinom, osobom z problemem przemocy wraz z ofertą wsparcia	Policja, GOPs, PCPR, Urząd Gminy	na bieżąco	środki własne gminy, środki zewnętrzne, środki własne realizatorów	Liczba aktualizacji bazy Liczba instytucji w bazie Liczba instytucji i organizacji, w których dostępna jest baza danych

1.3.2. Prowadzenie i bieżąca aktualizacja zakładki na stronie internetowej dotycząca przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie	Urząd Gminy, GOPS	na bieżąco	środki własne realizatorów	Liczba stron internetowych Liczba wejść na stronę
1.3.3. Upowszechnienie wśród mieszkańców informacji na temat Zespołu Interdyscyplinarnego i Procedury Niebieskie Karty	Urząd Gminy, GOPS	na bieżąco	środki zewnętrzne, środki własne realizatorów	Liczba informacji o Zespole upowszechnianych w lokalnej prasie Liczba ulotek
2. Kompleksowa pomoc i wsparcie dla osób doznających przemocy w rodzinie				
2.1. Zwiększenie dostępności do poradnictwa prawnego, psychologicznego, socjalnego, medycznego	organizacje pozarządowe, Urząd gminy, GOPS, PCPR, Policja, Sądy, Placówki oświatowe, służba zdrowia	na bieżąco	środki zewnętrzne, środki własne realizatorów	Liczba udzielonych porad Liczba osób korzystających z poradnictwa
2.2. Udzielenie wsparcia dzieciom i młodzieży z rodzin zagrożonych przemocą domową	placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, GOPS	na bieżąco	środki zewnętrzne, środki własne realizatorów	Liczba dzieci objętych wsparciem
2.3. Identyfikowanie problemu przemocy w rodzinie poprzez realizację Procedury Niebieskie Karty	GOPS, Policja, Placówki oświatowe, służba zdrowia, GKRPA	na bieżąco	środki własne realizatorów	Liczba Niebieskich Kart
2.4. Informowanie ofiar przemocy w rodzinie o instytucjach i organizacjach oferujących specjalistyczne formy pomocy i wsparcia	GOPS, Policja, Placówki oświatowe, służba zdrowia, GKRPA	na bieżąco	środki własne realizatorów	Liczba osób, którym udzielono informacji
2.5. Udzielanie pomocy medycznej osobom doznającym przemocy w rodzinie oraz wystawianie bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o przyczynach	służba zdrowia	na bieżąco	środki własne realizatorów	Liczba osób, którym udzielono pomocy, w tym dzieciom ofiar, świadkom

rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie				Liczba wydanych zaświadczeń
2.6. Udzielanie pomocy prawnej, psychologicznej, pedagogicznej, socjalnej dla osób doznających przemocy oraz zagrożonych przemocą	organizacje pozarządowe, Urząd gminy, GOPS, PCPR, Policja, sądy placówki oświatowe	na bieżąco	środki zewnętrzne, środki własne realizatorów	Liczba udzielonych porad Liczba osób objętych wsparciem
2.7. Zapewnienie bezpiecznego schronienia ofiarom przemocy w rodzinie	GOPS, Urząd Gminy	według potrzeb	środki zewnętrzne, środki własne realizatorów	Liczba osób skierowanych do placówek Średni okres pobytu
2.8. Udzielenie bezpiecznego schronienia dzieciom doznającym przemocy ze strony rodziców lub opiekunów prawnych	GOPS, Policja, służba zdrowia	według potrzeb	środki własne realizatorów	Liczba dzieci zabezpieczonych
2.9. Ograniczenie skutków przemocy w rodzinie poprzez prowadzenie grup wsparcia	Organizacje pozarządowe	na bieżąco	środki własne realizatorów	Liczba osób uczestniczących w grupach Liczba spotkań
3. Skuteczne procedury interwencyjne i działania skierowane do osób stosujących przemoc w rodzinie				
3.1. Informowanie sprawców przemocy o konsekwencjach prawnych stosowania przemocy w rodzinie oraz motywowanie osób stosujących przemoc do podjęcia działań na rzecz zatrzymania przemocy	GOPS Policja Sąd	na bieżąco	środki własne realizatorów	Liczba Niebieskich Kart - D
3.2. Izolowanie sprawców przemocy poprzez zastosowanie instrumentów prawnych w postaci nakazu opuszczenia lokalu, zakazu zbliżania się sprawcy do ofiary	Sąd prokuratura	według potrzeb	środki własne realizatorów	Liczba osób, wobec których zastosowano nakaz opuszczenia lokalu Liczba osób, wobec których zastosowano zakaz zbliżania się sprawcy do ofiary

3.3. Prowadzenie programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie	PCPR	na bieżąco	środki własne realizatorów	Liczba osób uczestniczących w programie
3.4. Prowadzenie programów terapeutycznych i innych form oddziaływań dla sprawców przemocy w rodzinie	PCPR GKRPA	na bieżąco	środki własne realizatorów	Liczba osób uczestniczących w programie
4. Efektywna współpraca służb na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy				
4.1. Koordynowanie działań lokalnych instytucji i organizacji w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Zespół Interdyscyplinarny	na bieżąco	środki własne realizatorów	Liczba spotkań Liczba grup roboczych
4.2. Systematyczne diagnozowanie skali i charakteru problemu przemocy w rodzinie, potrzeb i zasobów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Zespół Interdyscyplinarny	1 raz na rok	środki własne realizatorów	Liczba diagnoz
4.3. Prowadzenie statystyk służących monitorowaniu problemu przemocy w rodzinie oraz podejmowanych działań	Zespół Interdyscyplinarny	na bieżąco	środki własne realizatorów	Liczba Niebieskich Kart
4.4. Upowszechnianie materiałów instruktażowych, zaleceń, procedur postępowania interwencyjnego wobec przemocy w rodzinie	Zespół Interdyscyplinarny	na bieżąco	środki własne realizatorów	Liczba przekazanych materiałów
4.5. Wymiana informacji na temat kompetencji, zadań, świadczonych form wsparcia pomiędzy poszczególnymi służbami odpowiedzialnymi za przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	Policja GOPS, placówki oświatowe, służba zdrowia, GKRPA kuratorzy	na bieżąco	środki własne realizatorów	Liczba spotkań
4.6. Uczestniczenie w szkoleniach, warsztatach dla członków Zespołu Interdyscyplinarnego, grup roboczych	Zespół Interdyscyplinarny	1 raz w roku	środki własne realizatorów	Liczba szkoleń, warsztatów Liczba uczestników

4.7. Uczestniczenie w szkoleniach i warsztatach dla przedstawicieli służb z zakresu rozpoznawania przemocy w rodzinie i realizacji procedury Niebiskie Karty	Policja GOPS, placówki oświatowe, służba zdrowia, GKRPA Kuratorzy sąd	na bieżąco	środki własne przedstawicieli służb	Liczba szkoleń Liczba uczestników
4.8. Udział w szkoleniach, warsztatach, konferencjach, seminariach organizowanych na szczeblu powiatowym, wojewódzkim, ogólnokrajowym	Policja GOPS, placówki oświatowe, służba zdrowia, GKRPA kuratorzy sąd	na bieżąco	środki własne przedstawicieli służb	Liczba osób uczestniczących w szkoleniach
4.9. Zabezpieczenie środków na obsługę zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	gmina	na bieżąco	środki własne gminy	Kwota zabezpieczonych środków

X Przewidywane efekty realizacji Programu

Zakłada się, że zadania realizowane w ramach Programu doprowadzą do zwiększenia skuteczności pomocy i wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym i dotkniętym przemocą, poprzez:

- ✓ zwiększenie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie
- ✓ zmianę postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie
- ✓ spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie
- ✓ zwiększenie udzielania profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie
- ✓ usprawnienie systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą
- ✓ zwiększenie zaangażowania społeczności w sprawy przeciwdziałania przemocy
- ✓ zbudowanie systemu działań w zakresie pomocy rodzinom i osobom dotkniętym przemocą.
- ✓ niwelowanie skutków zjawiska przemocy
- ✓ zmniejszenie skali występujących w rodzinach dysfunkcji wynikających z przemocy.

XI Monitoring i ewaluacja Programu

Ocena jakości realizowanych w ramach Programu działań będzie odbywała się w oparciu o prowadzony monitoring i sprawozdawczość. Uzyskane informacje pozwolą na planowanie działań i rozwijanie programu w przyszłości. Monitorowanie programu będzie prowadzone przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Boćkach na podstawie informacji uzyskanych od realizatorów programu. Efekty podsumowane zostaną w sprawozdaniu z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, które zostanie przedłożone do wiadomości Wójtowi Gminy Boćki w I kwartale każdego roku za rok ubiegły. Ponadto corocznie gmina przekazuje sprawozdanie z realizacji zadań do wojewody z wykorzystaniem systemu informatycznego. Jakość realizowanych działań przez jednostkę samorządu terytorialnego będzie oceniana także przez wojewodę, który sprawuje nadzór nad sposobem realizacji zadań, w tym poprzez system kontroli. Na podstawie wniosków ze sprawozdania następować będzie modyfikacja treści programu na kolejne lata.

W ramach realizacji Programu dostępne będą, na stronach internetowych podmiotów zaangażowanych w działania, bazy zawierające dane instytucji, z których usług mogą skorzystać osoby dotknięte przemocą w rodzinie oraz osoby stosujące przemoc w rodzinie a także informacje w zakresie przemocy w rodzinie.

Ewaluacja pozwoli na:

- dostosowanie form wsparcia do potrzeb i problemów istniejących w Gminie Boćki,
- zwiększenie dostępności działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Ewaluację programu będzie prowadzić Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Boćkach we współpracy z wszystkimi instytucjami realizującymi program.